

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra germanistiky

Diplomová práce

Analýza akreditovaných studijních programů „Německý jazyk pro 2. stupeň ZŠ“

Analysis of accredited study programs "German language for the 2nd grade at basic school"

Jméno a příjmení: Eva Kujínková

Studijní obor: Učitelství občanské výchovy a německého jazyka pro 2. stupeň ZŠ

Forma studia: prezenční

Jméno vedoucího práce: PaedDr. Hana Andrášová, Ph.D.

Rok odevzdání: 2010

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Datum

Podpis studenta

Děkuji vedoucí diplomové práce PaedDr. Haně Andrášové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Anotace

Cílem diplomové práce je analýza jednotlivých studijních programů učitelství německého jazyka na 2. stupni základních škol na českých vysokých školách a porovnání výsledků. V teoretické části shrnuji informace o vývoji české vzdělávací politiky po roce 1989 a prezentuji nejdůležitější dokumenty ovlivňující současnou vzdělávací politiku, jakož i politiku jazykovou. V praktické části se již věnuji samotnému studiu. To je na všech vysokých školách v souladu s Boloňským procesem koncipováno jako strukturované. Předmětem analýzy je tedy bakalářský stupeň a navazující magisterský stupeň studia. Pro porovnání jsem si vybrala z celého oboru pouze část výuky věnovanou přípravě studentů na výuku německého jazyka na základních školách. Důraz je kladen na porovnání nabízených předmětů, tematickou skladbu předmětů a způsob získání didaktických znalostí a pedagogických dovedností.

Abstarct

The aim of the thesis is an analysis of Czech university study programs for teaching German language at the 2nd grade basic schools and comparison of the results. Information about development of Czech educational policy since 1989 is summarized in the theoretical section, where I also presented the most important documents affecting current educational policy as well as the language policy. The practical part is dedicated to the study itself. All universities keep their study programs in line with the Bologna process, conceived as structured. The subject of my analysis is Bachelor's degree and follow-up master's degree study. I have chosen only a specific part of the field, which is devoted to preparing students for German language teaching at basic schools. Emphasis is placed on the comparison of offered subjects, thematic composition of subjects and the way of obtaining didactic knowledge and teaching skills.

Obsah

Úvod.....	6
1 Vývoj českého základního školství po roce 1989.....	9
1.1 Klíčové dokumenty v českém školství po r. 1989	10
2 Jazyková politika a vzdělávání	14
2.1 Jazyková politika v Evropě.....	14
2.2 Jazyková politika v České republice.....	16
3 Vývoj terciárního sektoru po r. 1989	20
3.1 Vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání	20
3.1.1 Boloňský proces.....	21
3.1.2 Zapojení ČR do vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání	22
3.2 Vývoj terciárního sektoru po roce 1989 v České republice.....	22
4 Vzdělávání učitelů německého jazyka pro 2. st. základních škol.....	26
4.1 Charakteristika bakalářského studijního oboru Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání	26
4.1.1 Analýza studia bakalářského oboru	35
4.2 Charakteristika navazujícího magisterského studia německý jazyk pro 2. stupeň ZŠ.....	47
4.2.1 Analýza studia navazujícího magisterského oboru.....	51
Závěr	62
Resümee.....	65
Literatura.....	688
Seznam tabulek a grafů.....	722

Úvod

České vysoké školství se na přelomu tisíciletí výrazně změnilo. Důvodem byly jak evropské, tak české změny v oblasti vzdělávací politiky. Jednou z mnoha změn je nově strukturovaná forma vzdělávání učitelů. Předmětem mé práce je vzdělávání učitelů německého jazyka pro 2. stupeň základních škol.

Cílem diplomové práce je analýza současného studia učitelství německého jazyka pro 2. stupeň ZŠ na českých veřejných vysokých školách. V práci porovnávám, jakým způsobem poskytují vysoké školy vzdělání budoucím učitelům německého jazyka.

V úvodní teoretické části shrnuji informace o vývoji české vzdělávací politiky po roce 1989 a prezentuji nejdůležitější dokumenty ovlivňující současnou vzdělávací politiku. První kapitola se věnuje vývoji základního školství po roce 1989, kde ve zkratce uvádím vybrané změny. Také stručně charakterizuji klíčové dokumenty v českém školství po roce 1989 s důrazem na ty, které ovlivňují základní školství. V další kapitole se již soustředím na vybranou část vzdělávací politiky, a to na politiku jazykovou. Nejdříve charakterizuji stav jazykové politiky v Evropě, která následně ovlivňuje jazykovou politiku v České republice. Opět se soustředím na ty změny a dokumenty, které zasahují do fungování základního školství. Poslední kapitolou teoretické části je nástin vývoje terciárního sektoru po roce 1989. V této oblasti sehrál nejdůležitější roli po roce 1989 Boloňský proces a vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání. Terciární sektor v České republice doznal v posledních letech také mnohých změn, ale za tu nejpodstatnější je možno označit strukturování vysokoškolského studia. Studium je již realizováno v bakalářském a navazujícím magisterském studiu. Takto strukturované studijní obory jsou východiskem pro praktickou část mé diplomové práce.

V teoretické části se opírám o nejnovější publikace věnující se vzdělávací politice, nejčastěji od autorů Greger, Ježková, Kalous, Veselý. Podstatnou část zdrojů ovšem tvoří samotné školské dokumenty pro jednotlivé oblasti, např. Národní program rozvoje vzdělávání v České republice („Bílá kniha“), Dlouhodobé záměry vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky, Národní plán výuky cizích jazyků a Rámcový vzdělávací program pro základní školství. Všechny dokumenty jsou přístupné na

internetových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Evropské informace jsem čerpala z internetových stránek Boloňského procesu a z Portálu Evropské unie.

V praktické části analyzuji vzdělávací programy oboru učitelství německého jazyka pro 2. stupeň základních škol. To již na všech vysokých školách ČR probíhá ve strukturované formě. Nejdříve obecně charakterizuji bakalářský studijní obor německý jazyk se zaměřením na vzdělávání. Shrnuji, kde je studium nabízeno, v jaké podobě, jaké jsou možnosti oborových kombinací a jaké uplatnění je po studiu umožněno. Následuje analýza samotného studia. V té se věnuji hlavně porovnávání nabízených předmětů, tematické skladbě předmětů a způsobu získání didaktických znalostí a pedagogických dovedností. Údaje jsou zpracované pomocí přehledných grafů a tabulek. Stejným způsobem je zpracované i navazující magisterské studium učitelství německého jazyka pro základní školy, kde studenti získávají kvalifikaci učitele pro 2. stupeň ZŠ.

Základním zdrojem těchto informací byl týdeník Učitelské noviny s přehledem bakalářských a magisterských studijních programů a oborů. Dalším zdrojem informací pro praktickou část byly převážně internetové stránky jednotlivých škol, fakult a kateder. Pokud tam některé informace nebo studijní plány nebyly uvedené, oslovila jsem zástupce příslušných fakult a kateder o doplnění.

Předpokládám, že studium německého jazyka pro 2. stupeň základních škol je na všech katedrách koncipováno podobně až stejně. Očekávám tedy následující:

- studium je realizováno na pedagogických fakultách,
- katedry nabízející bakalářské studium německý jazyk se zaměřením na vzdělávání poskytují, nebo v nejbližší době začnou poskytovat, svým studentům možnost pokračovat na dané fakultě i v navazujícím magisterském programu učitelství pro základní školy,
- studium je realizované formou povinných, povinně volitelných a volitelných předmětů,
- tematická skladba nabízených předmětů (hlavně povinných) bude shodná, nebo alespoň velmi podobná,

- počet nabízených povinných předmětů se bude shodovat, nebo bude alespoň velmi podobný,
- studenti absolvují podobný počet zápočtů a zkoušek,
- kreditové ohodnocení tematicky stejných předmětů se bude shodovat,
- katedry poskytují a oceňují stejnou měrou pedagogickou praxi,
- studentům je umožněn studijní pobyt v zahraničí.

Předpokládám, že tato analýza poslouží Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity, ale i některým dalším katedrám německého jazyka jako zdroj informací pro další utváření a rozvoj studia německého jazyka.

1 Vývoj českého základního školství po roce 1989

Po roce 1989 došlo k mnoha politickým, ekonomickým a společenským změnám, které se různě prolínaly a odrážely se ve vzniku nových zákonů. Změny nastaly i v českém školském systému. Vývoj českého školství v uplynulých dvaceti letech přehledně dokládá dokument **Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989 (v oblasti regionálního školství) Č.j.: 25461/2009 – 20** (zkráceně Zpráva), který je zveřejněn v elektronické podobě na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy¹.

Stručné vymezení vybraných změn:

- *vývoj české vzdělávací soustavy*

V rámci základního školství došlo ke změně v délce povinné školní docházky, která byla stanovena na 9 let v devítileté základní škole, rozdělené na dva stupně, s možností odchodu na víceletá gymnázia nebo konzervatoř (Zpráva, str. 3).

- *legislativní změny v českém školství*

Pro oblast základního a středního školství byl mnohokrát novelizován školský zákon a proces změn byl ukončen až v roce 2004. Uvedu pouze jednu ze změn - novela z roku 1995 rozděluje základní školu na pětiletý 1. stupeň a čtyřletý 2. stupeň (Zpráva, str. 5)

V roce 2004 byla připravena komplexní právní norma a v lednu 2005 nabyl účinnosti **Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání** (školský zákon) Ve stejném roce nabyl účinnosti zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. Pro upřesnění a konkretizaci zákonů bylo vydáno i mnoho vyhlášek MŠMT a nařízení vlády (Zpráva, str. 6).

„Nový školský zákon obsahuje řadu ustanovení umožňujících a prohlubujících demokratizaci vzdělávání a posilujících jeho evropský rozměr.“ (Zpráva, str. 6)

¹Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989 (v oblasti regionálního školství) Č.j.: 25461/2009 – 20 [online]. 2009 [cit. 2010-02-11]. Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/strategie-a-koncepcni-dokumenty-cerven-2009>.

Základního školství se v zákoně dotýká např. vymezení práv a povinností dětí a žáků, úprava zřizování a řízení škol, pojetí rámcových a školních vzdělávacích programů.

- *kurikulární (školská) reforma*

Důležité změny přinesly novely zákona z devadesátých let a především školský zákon z roku 2004. Školy získaly pravomoc formulovat a realizovat vlastní vzdělávací strategie. Byly uvolněny učební plány a posíleny pravomoci ředitelů škol. To se projevilo především v upravování hodinových dotací, volnosti při výběru vyučovaných předmětů, učebnic a učebních pomůcek (Zpráva, str. 22).

Vytvořil se nový systém kurikulárních dokumentů – na úrovni státní a školní (viz podkapitola 1.1).

V průběhu let docházelo i k dalším důležitým změnám - v oblasti řízení, správy a samosprávy vzdělávacího systému nebo změny ve financování školství. Uskutečněné změny nejsou pro téma mé diplomové práce podstatné, proto se zde o nich blíže nezmiňuji.

1.1 Klíčové dokumenty v českém školství po r. 1989

Změny odehrávající se ve školské politice byly realizovány v souladu s celospolečenskými změnami. Při tvorbě nových kurikulárních dokumentů se zohledňovaly nejen české společenské požadavky, ale inspirací bylo také fungování školství v zahraničí. Podle Gregera a Ježkové (2007) se nejednalo pouze o zkoumání samotných struktur zahraničních vzdělávacích systémů, ale zásadní byly i informace právě o tvorbě školních dokumentů, organizaci školního roku, zapojení různě nadaných dětí apod.

Důležité byly především informace z analýz a hodnocení domácích i zahraničních institucí.

Na národní úrovni se jedná zejména o zprávy MŠMT, např. *Školství v pohybu* z roku 1996 nebo *Na prahu změn* z roku 2000.

Na přelomu století proběhlo několik srovnávacích výzkumů, které převážně organizovala Mezinárodní asociace pro hodnocení výsledků vzdělávání. Česká republika se zúčastnila všech šetření. Druhou významnou institucí byla OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) s rozsáhlým výzkumným projektem PISA (Kalous, Veselý 2006, str. 48-50). OECD ale vydala již v roce 1996 publikaci *Zprávy o národní politice ve vzdělávání: Česká republika* (Bílá kniha, str. 5).

Mnoho školních dokumentů se věnuje všem stupňům vzdělávání (od předškolního po celoživotní). V takovém případě se jedná spíše o obecná východiska a různá obecná doporučení. Vedle těchto dokumentů vznikají i specifické dokumenty pro jednotlivé oblasti školství.

Z dokumentů určených jinému stupni nebo jiné oblasti než je základní školství jmenujme např. *Strategie rozvoje lidských zdrojů (2003)*, *Strategie celoživotního učení České republiky (2007)*, *Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj České republiky (2008 – 2015)*, *Vzdělávání a odborná příprava 2010*, *Koncepce rozvoje ICT ve vzdělávání pro období 2009-2013* a mnoho dalších. Všechny dokumenty je možné získat v elektronické podobě na internetových stránkách MŠMT.

Kurikulární² dokumenty

Tyto dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – **státní a školní**. Státní úroveň představují *Národní program vzdělávání³* a *Rámcové vzdělávací programy* (dále jen RVP). Národní program vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. RVP vymezují rámce vzdělávání pro jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání. Školní úroveň představují *školní vzdělávací programy* (ŠVP), podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách. Národní program vzdělávání, rámcové vzdělávací programy i školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost (RVP, str. 9).

Text RVP je nejen na internetových stránkách MŠMT, ale je zřízen i metodický portál www.rvp.cz.

² Použití pojmu kurikulum není zcela jednotné a rozlišuje se několik pojetí (užší, širší, plánované, realizované, dosažené a skryté). Nejčastěji bývá zmiňováno užší pojetí, tedy ve významu učebního plánu – psaný dokument, kde jsou popsány vyučovací předměty, jejich hodinová dotace apod. Stále více se prosazuje širší pojetí pojmu. To zahrnuje nejen oficiální dokumenty, ale „*postihuje souhrnně celou školní realitu*“ (Kalous, Veselý 2006, str. 120-121).

³ Takto se mělo nazývat národní kurikulum, s jehož vznikem počítaly všechny koncepční dokumenty MŠMT. Dokument měl představovat základ, sjednocující linii pro ostatní dílčí dokumenty. Bohužel, stále není vytvořen (Kalous, Veselý 2006, str. 74).

Dokumenty, které mají bezprostřední vliv na základní školství:

- **Kvalita a odpovědnost (1994)**

Jednalo se o první rozpracování programového prohlášení vlády ČR. Dokument formuloval vzdělávací politiku MŠMT, určoval hlavní směry, cesty a nástroje. Dokument zahájil aktivní vzdělávací politiku po roce 1994 (Zpráva, str. 20).

- **Standard základního vzdělávání čj. 20819/95-26 (1995)**

Standard základního vzdělávání představoval jeden z významných nástrojů péče státu o kvalitu vzdělání poskytovaného základní školou. Jeho prostřednictvím hodlal stát garantovat, že všichni žáci základních škol zařazených do sítě získají v průběhu povinné školní docházky plnohodnotné a srovnatelné základní vzdělání. Vymezoval kmenové učivo a vzdělávací cíle⁴.

- **Národní program rozvoje vzdělávání v České republice („Bílá kniha“) (2001)**

Inspirací pro pojmenování Bílá kniha bylo stejnojmenné označování podobných dokumentů v jiných zemích. Tento národní dokument MŠMT formuje vládní strategii v oblasti vzdělávání v podobě myšlenkových východisek, obecných záměrů a rozvojových programů směřovaných pro vývoj vzdělávací soustavy. Strategie odráží celospolečenské zájmy a dává konkrétní podněty k práci škol. Zároveň je otevřeným materiálem, který by měl být v pravidelných intervalech kriticky zkoumán a v souladu se změnami společenské situace revidován a obnovován⁵.

Bílá kniha mimo jiné doporučuje (týká se základního školství):

- podporovat formy aktivní výuky, mezipředmětové vztahy a rozvoj klíčových kompetencí,
- postupně zavádět výuku dvou cizích jazyků na všech typech škol (Bílá kniha, str. 25),
- vytvořit rámcový vzdělávací program pro základní školství a zpracovat metodické pokyny pro tvorbu školních vzdělávacích programů,

⁴ Standard základního vzdělávání čj. 20819/95-26 [cit. 2010-02-20]. Dostupný z WWW: http://aplikace.msmt.cz/HTM/Standard_ZV.htm.

⁵ Národní program rozvoje vzdělávání v České republice [cit. 2010-02-11]. Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/strategicke-a-koncepcni-dokumenty-cerven-2009>.

- stanovit pohyblivé horní rozmezí hodin a umožnit tak individualizaci a diferenciaci výuky (Bílá kniha, str. 34).

- **Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2002, 2005, 2007**

Zpracování z roku 2002 souviselo s reformou veřejné zprávy, která přenesla rozsáhlé kompetence v řízení školství na orgány na krajské úrovni (Zpráva, str. 21).

V roce 2005 se dokument věnuje hodnocení uplynulých dvou let a vytváří ucelený pohled na výchozí podmínky rozvoje vzdělávání po vstupu do Evropské unie (Dlouhodobý záměr ČR 2005, str. 5).

Aktualizace z roku 2007 klade důraz na implementaci nové školské legislativy přijaté v letech 2004-2006. Zakotvuje záměry, cíle a kritéria vzdělávací politiky doprovázené koncepční, metodickou i finanční podporou v rozvojových programech, určuje rámec Dlouhodobých záměrů krajů a sjednocuje přístup jednotlivých krajů, zvláště v oblasti středních škol⁶. Text se opírá o statistické údaje a na jejich základě vyvozuje problematické body ve vzdělávání.

- **Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (2005)**

RVP vydal Výzkumný ústav pedagogický. Dokument vznikl v souvislosti s vydaným školským zákonem z roku 2005 a je platný pro všechny základní školy, které jej implementovaly a od školního roku 2007/2008 učí podle něj (respektive podle školního vzdělávacího programu, který z RVP vychází). RVP poskytuje orientační rámec, pojetí a cíle základního školství, stanovuje požadované výstupy. Text konkrétně definuje klíčové kompetence, průřezová témata a vymezuje jednotlivé vzdělávací oblasti.

V současnosti je platná původní verze se změnami provedenými v roce 2007.

⁶ Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2007 [cit. 2010-02-11]. Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/strategicke-a-koncepcni-dokumenty-cerven-2009>.

2 Jazyková politika a vzdělávání

„Schopnost rozumět a komunikovat ve více než jednom jazyce – již nyní každodenní realita většiny lidí na celém světě – je žádoucí dovedností pro život všech evropských občanů“⁷.

Nejen v České republice se dnes bere jako samozřejmost, že každý občan ovládá alespoň základy informačních a komunikačních technologií (ICT). Obecně se hovoří o technické gramotnosti. Podobně bych formulovala cíl Evropské unie, aby občané ovládali vedle svého mateřského jazyka i jazyk cizí, nejlépe dva cizí jazyky. Tedy nabytí určité formy „jazykové gramotnosti“.

2.1 Jazyková politika v Evropě

„Evropská unie uznává nástup angličtiny jako nejrozšířenějšího jazyka v Evropě, ale současně chce zajistit, aby tato situace nebyla na úkor jazykové rozmanitosti. Cílem EU je, aby co nejvíce jejích občanů hovořilo kromě své mateřštiny dvěma dalšími jazyky.“⁸

Tento záměr vychází z výzvy premiérů a prezidentů členských států na **zasedání Evropské rady**, které se uskutečnilo v Barceloně roku 2002⁹.

Z přijatých usnesení se zformoval další společný postup v jazykové oblasti. Byl vydán akční plán „**Podpora jazykového vzdělávání a jazykové rozmanitosti**“ pro roky 2004 – 2006. V tomto plánu bylo již definováno několik konkrétních doporučených kroků. Postupně všechny evropské orgány používají termín *mnohojazyčnost*. V nadcházejících letech se Evropská komise věnuje vytvoření nové strategie pro mnohojazyčnost.

V roce 2005 Evropská komise vyzvala členské státy EU, aby vytvořily vnitrostátní plány, které by podporovaly výuku k mnohojazyčnosti. Česká republika se od konce roku 2005 v oblasti jazykové politiky ubírá směrem, který si stanovila v **Národním plánu výuky cizích jazyků** (viz níže).

⁷ Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů, str. 4 [cit. 2010-02-01]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/languages/servlets/Doc?id=1029>.

⁸ Evropa: Jazyková rozmanitost – Politiky [cit. 2010-02-01]. <http://europa.eu/languages/cs/chapter/18>.

⁹ Výsledek zasedání je dostupný z WWW: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/71025.pdf.

V roce 2008 vydala Komise aktualizovaný strategický rámec evropské spolupráce. V tomto dokumentu představila Komise svoji strategickou vizi spolupráce členských států na reformě systémů vzdělávání a odborné přípravy.¹⁰

O stavu znalostí cizích jazyků má informovat průzkum **Evropský ukazatel jazykových znalostí, který** proběhne v roce 2010.

Cílem „je poskytnout členským státům, politikům, učitelům i odborníkům spolehlivé srovnávací údaje o znalostech cizích jazyků v celé Evropské unii. Tento průzkum nabídne poznatky o mnohojazyčných schopnostech mladých lidí, o tom, kde je možno najít osvědčené postupy a dobré výsledky, a o pokroku směrem k dosažení vytčeného záměru, kterým je zlepšování studia cizích jazyků.“¹¹

Průzkum se bude soustředit na porozumění cizímu jazyku a bude prováděn mezi mládeží. Testovat se budou první dva nejvíce vyučované úřední jazyky EU, mezi nimiž je i německý jazyk.¹²

Mohlo by se zdát, že hlavní směr v oblasti jazykové politiky určuje Evropská unie. Ovšem své kroky, samozřejmě plně v souladu s myšlenkami EU (a mnohdy je těžké rozlišit, kdo je tvůrcem), podniká i **Rada Evropy**. V oblasti cizích jazyků jsou velice důležitými a konkrétními produkty na podporu mnohojazyčnosti **Evropské jazykové portfolio** a **Společný evropský referenční rámec pro jazyky** (zpracované podle Little, Perclová 2005).

- **Evropské jazykové portfolio (EJP)**

EJP je tvořeno třemi samostatnými částmi – jazykový pas, jazykový životopis a osobní sbírkou jazykových dokladů a prací. Majitel portfolia tak v jednom dokumentu dokládá informace o své dosavadní jazykové úrovni, jak jí dosáhl, jaké má zkušenosti ale i plány. Součástí je také oficiální dokumentace. Cílem je sjednotit hodnocení znalostí cizích jazyků, které dokládáme např. při ucházení se o práci.

¹⁰ Jazyková politika EU [cit. 2010-02-11]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/education/languages/eu-language-policy/index_cs.htm

¹¹ Evropský ukazatel jazykových znalostí [cit. 2010-02-11]. Dostupné z WWW:

http://ec.europa.eu/education/languages/language-teaching/doc46_cs.htm.

¹² tamtéž

EJP, které je určeno dětem a mládeži, představuje určitou formu výukové pomůcky. Dospělí lidé mají EJP, které si vytvářejí a vedou sami. Tento komplexní dokument tedy pomáhá studentům, vyučujícím, i třetím stranám (nejčastěji zaměstnavatelům).

Stručně můžeme EJP charakterizovat jako:

- umožňuje zaznamenávat průběh studia cizího jazyka,
- podává přehled o způsobilosti a dosažených výsledcích,
- podává přehled o znalostech a dovednostech, ale i o zkušenostech,
- učí sebehodnocení a prezentaci,
- podává celkové svědectví o jazykové způsobilosti.

- **Společný evropský referenční rámec pro jazyky (SERR)**

SERR je prostředek k jednotnému systému hodnocení znalostí a dovedností v cizím jazyce. V úplnosti popisuje, co se musí studenti naučit, aby užívali jazyka ke komunikaci, a jaké znalosti a dovednosti musí rozvíjet, aby byli schopni účinně jednat v cizím jazyce. Také poskytuje obecný základ pro vypracovávání jazykových sylabů, směrnic pro vývoj kurikul, zkoušek, učebnic atd. v celé Evropě. Je definováno celkem 6 jazykových úrovní A1 – C2 – v oblasti mluveného projevu a porozumění, psaného projevu a porozumění. Podle této klasifikace se každý uživatel cizího jazyka může sám ohodnotit. Platí všude stejně, je jasně daná úroveň ovládnutí cizího jazyka. Také jazykové zkoušky jsou řazeny podle této stupnice.

2.2 Jazyková politika v České republice

Evropské cíle v oblasti cizích jazyků Česká republika začleňuje do všech svých národních dokumentů. Zvyšuje se hodinová dotace jak pro cizí jazyk, tak pro další cizí jazyk. Tyto dvě oblasti musí škola svým žákům nabídnout. Učební plány těchto předmětů musí zajistit kontinuitu v jejich vzdělávání. Také jsou určeny výstupní úrovně, které by měl žák po absolvování dosáhnout (podrobněji viz níže – RVP ZV).

České dokumenty formující jazykovou politiku:

- **Národní program rozvoje vzdělávání v České republice („Bílá kniha“)** (2001)

Značně se posiluje zejména výuka cizích jazyků, jejímž cílem je domluvit se v jednom a postupně ve dvou cizích jazycích.

Výuku prvního cizího jazyka má škola zajistit od 3. ročníku základní školy a dále umožnit volbu druhého cizího jazyka na druhém stupni základní školy pro všechny (Bílá kniha, str. 25)

- **Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (2005)**

Cizí jazyky patří do vzdělávací oblasti *Jazyk a jazyková komunikace*.

Obsah vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace se realizuje ve vzdělávacích oborech *Český jazyk a literatura, Cizí jazyk a Další cizí jazyk*.

Další cizí jazyk je do roku 2011/2012 vymezen jako *doplňující vzdělávací obor* s disponibilní časovou dotací 6 hodin na 2. stupni. Znamená to, že škola musí všem žákům nabídnout *Další cizí jazyk* ve formě volitelného předmětu.

Požadavky na vzdělávání v cizích jazycích formulované v RVP ZV vycházejí ze Společného evropského referenčního rámce pro jazyky - vzdělávání v Cizím jazyce směřuje k dosažení úrovně A2, vzdělávání v Dalším cizím jazyce směřuje k dosažení úrovně A1. (RVP ZV, str. 20 – 21).

RVP ZV blíže specifikuje obsahovou náplň učiva cizího jazyka i dalšího cizího jazyka. Při tvorbě školního vzdělávacího programu musí školy u vzdělávacího oboru Cizí jazyk zohlednit tuto poznámku:

„přednostně musí být žákům nabídnuta výuka anglického jazyka“ (RVP ZV, str. 106)

- **Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2007**

Také v tomto dokumentu je podkapitola věnovaná výuce cizích jazyků na školách a předkládá mimo jiné toto doporučení:

„podporovat šíření angličtiny jako klíčového nástroje globální komunikace, a to na všech stupních vzdělávání“.

Dále podporuje vzdělávání učitelů cizích jazyků, zvyšování kvality apod. (Dlouhodobý záměr str. 29 – 30).

Zásadním dokumentem ve vývoji výuky cizích jazyků na školách je dokument *Národní plán výuky cizích jazyků*. Od roku 2005 se na něj v jazykové oblasti odvolávají ostatní vzniklé dokumenty (např. Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2007).

- **Národní plán výuky cizích jazyků**

Vláda ČR schválila v prosinci 2005 Národní plán výuky cizích jazyků s akčním plánem na období 2005 – 2008. Akční plán se věnuje všem stupňům vzdělávání.

Cílem Národního plánu je vytvořit odpovídající podmínky pro zvýšení jazykových znalostí a jazykových kompetencí obyvatelstva České republiky v cizích jazycích, aby občané dovedli porozumět a komunikovat i v cizích jazycích. Dokument má pomoci dosáhnout stanoveného cíle: zajištění dostatečného počtu kvalifikovaných učitelů jazyků a jejich soustavné další vzdělávání, rozšíření a aplikace moderních výukových metod, zpracování kvalitních výukových materiálů v tiskové a multimediální formě a další (Národní plán, str. 1).

Cizí jazyky v základním vzdělávání:¹³

- Jako povinnou výuku prvního cizího jazyka preferovat anglický jazyk v návaznosti na rané vyučování a v hodinové dotaci určené učebními plány vzdělávacích programů.
- V rámci podpory mnohojazyčnosti se budou nabízet další jazyky, především jazyky sousedních států (němčina, polština).
- Zavedení Evropského jazykového portfolia do škol.

MŠMT ve svých dokumentech jednoznačně podporuje výuku cizích jazyků. Také je v souladu s evropským trendem začít s výukou co nejdříve. Školám je sice dána volnost v rozhodování, které jazyky nabídne jako cizí jazyk a které jako další cizí jazyk, ale přednostně je doporučován jazyk anglický (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České

¹³ Akční plán pro základní školství obsahuje z velké části stejné informace, které najdeme v RVP ZV (doporučenou hodinovou dotaci, výstup podle SERR apod.). Uvádím zde pouze doplňující informace, které jsou pro výuku cizích jazyků důležité.

republiky 2007, Národní plán výuky cizích jazyků). Ovšem ne všichni tuto preferenci podporují, nebo považují za správnou.

„... je třeba zajistit návaznost výuky jednomu cizímu jazyku na jednotlivých stupních vzdělávání; nepovažujeme však za nezbytné zdůrazňovat, že by tímto jazykem měla být angličtina, a přispívat tak ke snižování již tak klesajícího zájmu o další „hlavní“ cizí jazyky, zvl. francouzštinu a němčinu – jejíž význam je v našem geografickém, historickém, politickém a kulturním kontextu podle našeho názoru neoprávněně podceňován.“ (Greger, Ježková 2007, str. 135).

Preferenci anglického jazyka dokládají i čísla Ústavu pro informace ve vzdělávání. Anglický jazyk se na základní škole jako povinný předmět učí šestkrát více dětí než jazyk německý¹⁴.

¹⁴ Statistická ročenka školství 2008/2009 – Výkonové ukazatele; Základní školství [cit. 2010-02-21]. Dostupné z WWW: <http://www.uiv.cz/clanek/713/1817>.

3 Vývoj terciárního sektoru po r. 1989

Učitelé cizích jazyků se vzdělávají ve studijních programech a oborech na veřejných vysokých škol. Doposud studenti studovali v magisterských oborech. Situace a struktura studia se změnila i v této oblasti.

3.1 Vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání¹⁵

Evropská spolupráce v oblasti školství se začala formovat již před rokem 1989. Na shromáždění rektorů v Boloni, které se konalo 18. září 1988, byla vyhlášena a všemi přítomnými rektory podepsána **Magna Charta Universitatum**. V té době byla Evropa ještě rozdělená, proto brali rektori toto prohlášení i jako podporu kolegů v nesvobodných zemích. I když v tomto dokumentu nebyla přijata žádná konkrétní opatření pro oblast školství, všichni považují toto datum jako začátek evropské spolupráce právě v této oblasti.

Tab. 1: Stručný přehled vývoje evropské spolupráce

Rok konání	Místo konání	Základní cíle jednání
1997	Lisabon (Portugalsko)	Uznávání kvalifikací vysokoškolského vzdělání v evropském regionu.
1998	Sorbonna (Francie)	Harmonizace výstavby evropského vzdělávacího prostoru.
1999	Boloňa (Itálie)	Vytvoření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání, začátek tzv. Boloňského procesu.
2001	Praha	Zajištění přechodu národních systémů na společný evropský systém.
2003	Berlín (Německo)	Každý absolvent obdrží tzv. Dodatek k diplomu.
2005	Bergen (Norsko)	Nutnost restrukturalizace jednotlivých národních

¹⁵ Informace zpracované podle serveru www.bologna.msmt.cz.

		vzdělávacích systémů.
2007	Londýn (Anglie)	Hodnocení uskutečněných kroků z uplynulých let.
2009	Lovaň (Belgie)	Projednávání Národních zpráv Boloňského procesu v jednotlivých zemích za období 2007 – 2009. Prodloužení termínu implementace cílů Boloňského procesu do roku 2012.

3.1.1 Boloňský proces

9. června 1999 ratifikovalo 31 ministrů zodpovědných za vysoké školství z 29 evropských zemí **Boloňskou deklaraci**. Zúčastnění se zavázali do roku 2010 vytvořit **Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání**.

Národní systémy vysokoškolského vzdělávání byly odlišné, a aby byla možná prostupnost systémů a realizace dílčích cílů (viz níže), bylo nutné systémy sjednotit. Ministři se tedy zavázali přijmout jednotný systém strukturovaného vysokoškolského studia.

„Přijetí systému založeného v zásadě na dvou základních cyklech, předgraduálním a postgraduálním. Přístup k druhému cyklu bude možný po úspěšném splnění prvního cyklu studia v délce obvykle tří let. Titul získaný po ukončení prvního cyklu bude rovněž mít platnost z hlediska evropského trhu práce jako odpovídající kvalifikační stupeň. Druhý cyklus by měl vést k dosažení magisterského nebo doktorského titulu, případně obou titulů, ...“ (Společné prohlášení 1999, str. 3.)

Vedle vytvoření nové struktury vysokoškolského studia jsou dalšími cíli evropské spolupráce např.:

- vypracování jednotného systému kreditů ECTS,
- zvýšení mobility studentů a pedagogických pracovníků,
- zvyšování kvality vysokoškolského studia,
- zapojení studentů do vědy a výzkumu,

- automatické vydávání Dodatku k diplomu (Diploma supplement) v evropském jazyce,
- umožnění celoživotního přístupu ke vzdělávání.

3.1.2 Zapojení ČR do vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání

V době, kdy Česká republika přistoupila k Boloňskému procesu, byly akreditovány studijní programy převážně ve své dlouhé podobě, jak bylo v ČR zvykem. Přeměna na strukturované studium byla tedy u jednotlivých programů různě dlouhá v závislosti na době platné akreditace. Také zůstalo několik oborů, které se na cykly rozdělovat nebudou – lékařství, farmacie, veterinární medicína, právo, některé umělecké obory a učitelství pro první stupeň základních škol (Národní zpráva 2007-2009, str. 6).

V současné době téměř všechny fakulty v ČR přešly na strukturované studium a transformovaly své obory na stupeň bakalářský a navazující magisterský. Nyní je tedy situace na fakultách taková, že dobíhají víceleté magisterské obory a zároveň již běží výuka v bakalářských programech. To je také důvodem, proč některé školy prozatím nabízejí pouze první stupeň studia a nemají akreditovaný navazující program. Ovšem pokud na škole výuka dříve probíhala v dlouholetém magisterském oboru, počítá se i s brzkou akreditací navazujícího magisterského oboru. Škola tedy nabídne možnost vystudovat komplexní obor. Toto je situace i na Pedagogické fakultě JČU v případě učitelských oborů.

3.2 Vývoj terciárního sektoru po roce 1989 v České republice

Po roce 1989 se pojem vysokoškolské vzdělávání ukázal jako nedostačující a přejal se mezinárodně užívaný termín „terciární vzdělávání (sektor)“, který má širší význam (Průcha 2006, str. 121). V průběhu posledních dvaceti let prošel tento sektor několika změnami, formoval se nejen na národní úrovni, ale také vlivem zapojení ČR do evropské spolupráce.

Některé důležité změny:

- nová legislativa, vydání Zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách,
- vydávání dokumentů, dlouhodobých záměrů a aktualizací,
- růst mobility učitelů a později i studentů,
- upřesnění postavení a profilace vyšších odborných škol¹⁶,
- vznik soukromých vysokých škol¹⁷,
- slučování fakult a vznik veřejných vysokých škol,
- vznik úplně nových vysokých škol¹⁸,
- rostoucí nabídka a modernizace studijních programů a oborů,
- strukturování studia důsledkem Boloňského procesu
- vznik různých vzdělávacích programů (Tempus, Sokrates, ...).

Důsledkem spojení fakult a založení nových fakult vznikla i Jihočeská univerzita.

„Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích byla zřízena 28. září 1991 zákonem ČNR č. 314/1991 Sb. Základ této veřejné vysoké školy původně tvořily dvě fakulty - pedagogická fakulta a provozně ekonomická fakulta. Vedle nich patřily k zakládajícím součástem tři nově vytvořené fakulty.“¹⁹

Začínají se používat i termíny „univerzitní“ a „neuniverzitní terciární vzdělávání“. Původně je tím rozlišováno vzdělávání na univerzitách nebo vysokých školách a na jiném typu školy (např. VOŠ). Toto rozdělení je mezinárodně platné. V České republice je ale zákonem o vysokých školách zaveden ještě pojem „univerzitní vysoká škola“ a „neuniverzitní vysoká škola“. Zjednodušeně řečeno neuniverzitní vysoká škola se nečlení na fakulty a nabízí pouze bakalářské programy. Univerzitní vysoká škola nabízí i vyšší studijní programy a věnuje se vědecké a výzkumné činnosti (podle Průcha 2006, str. 121-123).

¹⁶ VOŠ vznikaly od počátku devadesátých let, legalizovány byly zákonem až v roce 1996 (Průcha 2006, str. 127).

¹⁷ V současné době funguje v ČR 45 soukromých vysokých škol. Převážně se jedná o školy ekonomického směru. Podle Učitelské noviny 39-40/2009 z 10.11. 2009.

¹⁸ Např. Vysoká škola polytechnická Jihlava založená roku 2004; Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích založená roku 2006.

¹⁹ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – data a fakta. http://www.jcu.cz/data_fakta.

České dokumenty týkající se vysokého školství:

- **Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů**

Zákon vymezuje již výše zmíněné pojmy univerzitní a neuniverzitní vysoká škola, jejich zřizování, fungování a hospodaření školy. Specifikuje veškeré povinnosti a práva školy. Vše podle typu vysoké školy, tedy státní, veřejné a soukromé. Zákon také definuje jednotlivé stupně studijních programů a průběh studia.

- **Strategie rozvoje terciárního vzdělávání (2000 - 2005)**

Strategie je materiálem jak hodnotícím, tak i vytyčujícím cíle, kterých má být dosaženo v uvedeném období v oblasti terciárního vzdělávání. Vychází z národních dokumentů a z mezinárodních úmluv a deklarácí, které se týkají terciárního vzdělávání²⁰.

- Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy je vytvářen **Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol**, který je každoročně aktualizován (doposud je aktuálně platný záměr na období 2006-2010, ale již je publikován záměr i na další období). Z těchto obecných záměrů vyplývají **Dlouhodobé záměry veřejných vysokých škol** (doposud jsou zveřejněné dlouhodobé záměry na období 2006-2010).

- **Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol na období 2011 – 2015**

Dlouhodobý záměr ministerstva se zaměřuje na hlavní principy fungování moderních vysokých škol v náročném konkurenčním prostředí globálního světa a jeho hlavním posláním je zejména hodnocení naplňování priorit a cílů minulého dlouhodobého záměru ministerstva (2006 – 2010), prognóza klíčových trendů ovlivňujících systém vysokého školství v ČR, vytýčení strategických cílů pro oblast vysokých škol pro období 2011 – 2015 a stanovení základních nástrojů a cest k dosažení vytýčených cílů (Dlouhodobý záměr ministerstva, str. 2).

²⁰ Strategie rozvoje terciárního vzdělávání (2000 - 2005) Anotace dokumentu [cit. 2010-03-12]. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/anotace-k-dokumentu>.

- **Bílá kniha terciárního vzdělávání**

Dokument vydalo MŠMT na počátku roku 2009. Bílá kniha je koncepční a strategický dokument, který stanoví, jakým směrem se má terciární vzdělávání v ČR vyvíjet v následujících deseti až dvaceti letech a poskytuje základ pro legislativní změny.

V Učitelských novinách 7/2009 (str. 10-11) jsou otištěna krátká vyjádření vedení vysokých škol. A právě zde je čitelný odstup od reálné implementace Bílé knihy. Všichni spíše očekávají zákon o terciárním vzdělávání. BKTV pro ně znamená soubor možností řešení, obecné teze, nekomplexnost. Také je patrné určité zklamání z přístupu MŠMT, které chtělo tuto knihu prosadit za každou cenu.

4 Vzdělávání učitelů německého jazyka pro 2. st. základních škol

Zájem českých studentů o německý jazyk má v současnosti spíše klesající trend. Mnohým přijde tento jazyk nepopulární, neatraktivní a raději volí jazyky severské nebo jižanské. Na poli pedagogickém oproti jiným filologickým disciplínám je tento úbytek asi znát nejvíce. Ovšem z hlediska uplatnitelnosti absolventů studujících němčinu se stačí podívat na jakékoliv nabídky volných pracovních míst. Ve většině je uveden požadavek na znalost (alespoň základní nebo komunikativní) německého jazyka. A je to také pochopitelné z geografického hlediska. Turistika i český export jsou silně orientovány na naše sousedy - Spolkovou republiku Německo a Rakousko.

Studium německého jazyka je nabízeno několika katedrami převážně na veřejných vysokých školách. Je možné studovat mnoho oborů – filologii, tlumočnictví, překladatelství, německý jazyk pro hospodářskou sféru, učitelství a jiné. Pro účel mé diplomové práce se soustředím pouze na ty fakulty, kde je německý jazyk vyučován se zaměřením na vzdělávání (dříve učitelství německého jazyka).

4.1 Charakteristika bakalářského studijního oboru

Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání²¹

V následujícím textu stručně představím fakulty a katedry veřejných vysokých škol v České republice, na kterých se vyučuje německý jazyk se zaměřením na vzdělávání. Soukromé školy zde nezmiňuji, protože žádná z nich toto studium nenabízí.

Studium je již nabízeno jako strukturované, tedy v bakalářském a navazujícím programu, což je v souladu s Boloňským procesem.

²¹ Zdrojem pro tyto informace jsou internetové stránky jednotlivých fakult a kateder. Nabízené programy jsem porovnávala s týdeníkem Učitelské noviny, číslo 39-40/2009, zda jsou uveřejněné údaje kompatibilní. Na stránkách některých kateder (Plzeň, Hradec Králové, České Budějovice) nebyly v době zpracování aktuální informace a musela jsem přímo oslovit zástupce kateder a požádat je o doplnění informací.

Dobíhajícím pětiletým magisterským oborům se v této práci věnovat nebudu.

Tab. 2: Tabulkový přehled škol nabízejících bakalářské studium Německý jazyk

UNIVERZITA	FAKULTA	KATEDRA	STUDIJNÍ PROGRAM	STUDIJNÍ OBOR	NAVAZUJÍCÍ STUDIUM
Univerzita Karlova v Praze	Pedagogická	germanistiky	Specializace v pedagogice	Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání	ano
Masarykova univerzita v Brně	Pedagogická	německého jazyka a literatury	Specializace v pedagogice	Pedagogické asistentství německého jazyka a literatury pro základní školy	ano
Univerzita Palackého v Olomouci	Pedagogická	německého jazyka	Specializace v pedagogice	Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání	ano
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	Pedagogická	germanistiky	Specializace v pedagogice	Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání	zatím ne
Západočeská univerzita v Plzni	Pedagogická	německého jazyka	Specializace v pedagogice	Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání	ano
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem	Filozofická	germanistiky	Filologie	Německý jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání	ano
Univerzita Hradec Králové	Pedagogická	německého jazyka a literatury	Specializace v pedagogice	Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání	zatím ne
Technická univerzita v Liberci	Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická	německého jazyka	Specializace v pedagogice	Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání	ano

Nyní popíši název studijního oboru, typ a délku studia, nástin vyučovaných předmětů, profil absolventa a možnosti dalšího studia. Podrobněji jsou tyto informace rozpracované v kapitole 4.1.1 Analýza studia bakalářského oboru.

Škola, fakulta a katedra zajišťující studium

- Zastoupeny jsou všechny největší **univerzity** – Univerzita Karlova v Praze, Masarykova univerzita v Brně, Univerzita Palackého v Olomouci a další.
- Studium probíhá na těchto **fakultách**:
 - *pedagogická* fakulta (celkem 6x),
 - v jednom případě *filozofická* fakulta (Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem),
 - v jednom případě je pedagogická fakulta spojena s přírodovědně-humanitní fakultou (Technická univerzita v Liberci).
- Studium zajišťují **katedry**:
 - *katedra germanistiky* (celkem 3x),
 - *katedra německého jazyka* (celkem 3x),
 - *katedra německého jazyka a literatury* (celkem 2x).

Název studia

- **Studijní program** se nazývá:
 - „*Specializace v pedagogice*“ (celkem 7x),
 - v jednom případě „*Filologie*“ (Filosofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem).
- **Studijní obor** se nazývá:
 - „*Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání*“ (celkem 6x),
 - „*Německý jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání*“ (UJEP Ústí nad Labem),
 - „*Pedagogické asistentství německého jazyka a literatury pro základní školy*“; jedná se o jiný název vypovídající o stejném obsahu studia (Masarykova univerzita v Brně).

Ostravská univerzita v Ostravě nenabízí na Pedagogické ani Filosofické fakultě bakalářské studium německého jazyka se zaměřením na vzdělávání. Pouze Filosofická

fakulta v Ostravě má akreditované studium magisterské navazující, tedy Učitelství pro základní školy, resp. 2. stupeň ZŠ, v rámci něhož je i německý jazyk. Německý jazyk v rámci bakalářského studia je možné absolvovat na Filozofické fakultě ve studijním programu Filologie.

Doba a forma studia

- Standardní doba bakalářského studia je vymezena na *3 roky*,
- studující získá po absolvování, obhájení bakalářské práce a složení státní zkoušky *akademický titul Bc.* (bakalář),
- školy nabízejí pouze *prezenční formu* studia.

Studium je někdy umožněno i dálkově, resp. *kombinovanou formou*, pak se jedná o studium německého jazyka pro rozšíření pedagogické způsobilosti, tedy jako třetí obor, nebo je vyučován v rámci celoživotního vzdělávání – např. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Univerzita Palackého v Olomouci, Technická univerzita v Liberci. Tento druh studia bývá na některých univerzitách označován jako *Němčina pro školskou praxi* (např. Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Slezská univerzita v Opavě).

Dvouoborové studium

- Na Západočeské univerzitě v Plzni je studium *jednooborové*.²²
- *Dvouoborové kombinace* – lze studovat v kombinaci s jakýmkoliv předmětem vyučovaným na základní škole. Jedná se o obory anglický jazyk, český jazyk, dějepis (historie), francouzský jazyk, fyzika, hudební výchova (hudební kultura), chemie, informační technologie, matematika, občanská výchova (výchova k občanství, základy společenských věd), přírodopis (biologie), ruský jazyk, speciální pedagogika, technická výchova, výchova ke zdraví, výtvarná výchova (výtvarná tvorba) a zeměpis (geografie).
- V jednom případě je kombinace s environmentální výchovou (PdF UP).
- V jednom případě je kombinace s náboženstvím (CMTF UP).

²² Jednooborové studium je ojedinělé, ale informace je ověřená i od zástupce Pedagogické fakulty. Cituji odpověď ze dne 12. 3. 2010: „Bakalářské obory jsou pouze jednooborové. Studenti si mohou přibrat další obor jako tzv. vedlejší sloup. Diplom však dostávají pouze na svůj hlavní obor“.

Ovšem volbou druhého předmětu se studium prakticky realizuje jako dvouoborové.

- V jednom případě je kombinace s humanitním studiem (FP TUL).
- Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové nabízí volné kombinace.
- Některé fakulty mají studium *mezifakultní*, nejčastěji v případech tělesné výchovy, přírodovědných předmětů a náboženství.

Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem nabízí studium mezifakultní u většiny oborů z důvodu svého organizačního uspořádání. Německý jazyk je vyučován na Filosofické fakultě v Ústí nad Labem jako dvouoborové studium, ale předměty, se kterými jsou možné kombinace, se vyučují na Pedagogické fakultě a jeden i na Přírodovědecké fakultě.

tab. 3: B/Přehled dvouoborových kombinací²³

Fakulta/škola	Německý jazyk v kombinaci s obory
PedF UK	AJ, ČJ, D, HV, FJ, M, RJ, ZSV
PdF MU	AJ, ČJ, D, HV, Ch, M, OV, VV, Z, FJ, RJ, SpP, VZ
PdF UP	TV, AJ, ČJ, M, Př, ZTV a IT, EV, HK, Př, SV, VZ, VT, SpP, N
PF JU	AJ, ČJ, SV + volitelná kombinace s M, F, TchV, HV
FF UJEP	H, SV, AJ, TV, ČJ, HV, M
PdF UHK	Volná kombinace s jedním z nabízených oborů: AJ, B, ČJ, FJ, F, H, HK, Ch, M, I, RJ, SV, TVSA, VT, ZT
FP TUL	AJ, ČJ, G, H, HS, ŠJ, TV

Zdroj: Učitel'ské noviny 39-40/2009 ze dne 10. 11. 2009

pozn: SpP = Speciální pedagogika; VZ = Výchova ke zdraví; EV = Environmentální výchova; HK = Hudební kultura; SV = Společenské vědy; VT = Výtvarná tvorba; N = Náboženství; TchV = Technická výchova; H = Historie, B = Biologie; I = Informatika; ZT = Základy techniky; G = Geografie
ZTV a IT = Základy technických věd a informačních technologií
TVSA = Tělovýchovné a sportovní aktivity

²³ Písmeno **B** na začátku titulků tabulek a grafů znamená bakalářské studium.

Profil absolventa

Spolu s výše uvedenými informacemi zveřejňují školy na internetových stránkách i profil absolventa oboru. Některé popisy jsou ale velice stručné. Cituji zde jeden rozsáhlejší profil absolventa oboru Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání, ve kterém najdeme všechny informace. Tento popis má Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové.

„Cílem studia je připravit studenta tak, aby mohl v případě zájmu pokračovat v navazujícím magisterském studiu a byl po jeho ukončení připraven na profesní dráhu učitele na druhém stupni základní školy. Absolvent může působit také v oblasti vědy, kultury, médií, politiky či hospodářství, cestovního ruchu, případně v oblasti dalšího vzdělávání pracovníků ve školství a státní správě nebo jako asistent učitele na 1. i 2. stupni základní školy.

Absolvent oboru prokazuje vedle osobnostních a obecně profesních kompetencí znalost základů oboru - předpokladem je vývoj jazykové úrovně ze vstupní roviny B1 k výstupní rovině B2 SERR. Zvýšená pozornost je věnována produktivním jazykovým dovednostem. Praktická aplikace je uplatněna v rovině jazykové a rovině společensko-kulturní.

V rovině jazykové získá absolvent kompetence v systému jazyka, uvedené v přehledu úrovní B2 SERR, ovládá pravidla komunikace v daném kulturním prostředí v cizím jazyce, osvojí si jazyk jako prostředek k získávání a předávání informací v mluvené i písemné podobě.

V rovině společensko-kulturní získá absolvent přehled o společensko-kulturním zázemí cílového jazyka, schopnost sebevzdělávání v oboru, schopnost vyhledávat a zpracovávat materiály pro oblast svého profesního působení, schopnost předávat získané poznatky a informace, získá základní předpoklady k práci s odbornými texty různého zaměření.

Předměty studijního programu jsou orientovány tak, aby student získal znalosti komunikace v jazyce po stránce teoretické úzkou spoluprací s vyučujícím předmětu v orientaci v odborné literatuře domácí i zahraniční provenience a byl schopen samostatné činnosti v oblasti vědecko-výzkumné při vypracování samostatných projektů (seminární práce, popř. závěrečná práce bakalářská). Během studia má student možnost absolvovat stipendijní studijní pobyt v zahraničí dle aktuální nabídky partnerských univerzit UHK.

Studenti mohou uplatnit teoretické znalosti v praxi díky možnosti úzké spolupráce s orgány státní správy“²⁴ (Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové).

²⁴ Pedagogická fakulta UHK, Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání [cit. 2010-12-06]. Dostupný z WWW: <http://www.uhk.cz/doc/pdf/prijriz10/bnj.pdf>.

Vyučované předměty

Předmětem studia jsou disciplíny jak teoretické tak praktické. Jedná se především o:

- současný praktický německý jazyk (formou konverzace a jazykových cvičení),
- další disciplíny z lingvistiky (morfologie, syntax...),
- dějiny německé literatury,
- dějiny a realie německy mluvících zemí,
- předměty z didaktiky.

Vyučované předměty se specializují, nebo jsou úzkým vymezením jednotlivých částí výše jmenovaných disciplín. Svůj profil (zda je zajímavá učitelská praxe či nikoliv) si studující vymezují a vylepšují volbou povinně volitelných předmětů nebo volitelných předmětů.

Spolupráce se zahraničními univerzitami

Součástí Boloňského procesu je také zvýšení mobility studentů. K tomuto účelu nejlépe slouží program Erasmus, který je studenty hojně využíván. Českým studentům je díky němu umožněno studovat minimálně jeden semestr v zahraničí. Ovšem v současné době je možností mnohem víc, některé vyplývají z přijatých mezinárodních smluv, jiné ze smluv pouze mezi danými školami.

Studenti německého jazyka preferují univerzity v německy mluvících zemích, ale možnost studovat tento jazyk jim nabízejí i univerzity v jiných státech.

Nejvíce spolupracují české univerzity s německými, méně pak s rakouskými a výjimečně i se švýcarskými univerzitami.

Partnery mimo německy mluvící země mají Brno, Hradec Králové, České Budějovice, Liberec a Ústí nad Labem.

Níže uvádím přehled spolupracujících zahraničních škol, jak jsou uvedené na internetových stránkách jednotlivých kateder.

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra germanistiky

Päd. Hochschule Linz

Universität Freiburg

Päd. Akademie Wien

Universität Konstanz

Universität Heidelberg	TU Dresden
Universität Bonn	Universität München
Universität Regensburg	PH Freiburg
Universität Mannheim	Universität Hamburg
Universität Braunschweig	Universität Frankfurt
Universität München	TU Berlin

Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, katedra německého jazyka a literatury

Fachhochschule Nordwestschweiz: CH	Universität Göttingen
TU Dresden	Universität Regensburg
Universität Bremen	Pädagogische Hochschule Wien
Universität Hildesheim	Universität Tübingen
Kirchliche Päd. Hochschule Graz	
Ernst-Moritz-Arndt Universität Greifswald	
Otto von Guericke-Universität Magdeburg	
Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg	
Pädagogische Hochschule Kärnten - Viktor Frankl Hochschule	
University College Lillebaelt, Dánsko	
Anadolu University, Deutschlehrerausbildung, Pädagogische Hochschule: Turecko	

Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, katedra německého jazyka

Päd. Hochschule Heidelberg	Päd. Akademie Innsbruck
IG Bayreuth	Päd. Akademie Wien

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra germanistiky

Universität Augsburg	Universität Braunschweig
Universität Regensburg	Universität Passau
Universität Wien	Universität Graz
Universität Salzburg	
Internationales Hochschulinstitut Zittau	
University of Missouri-Columbia	

Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, katedra německého jazyka a literatury

Katholische Universität Eichstätt
Freie Universität Berlin
Universität Oldenburg
TU Dresden
Päd. Hochschule Steiermark, Graz
Päd. Hochschule Tirol
Universidad Alcalá Universidad Madrid: Španělsko
CVU Vest Aarhus: Dánsko
Kanton Bern: Švýcarsko
Katholieke Hogeschool Brugge-Ostende: Belgie
University of Lancaster: Velká Británie

Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně humanitní a pedagogická, katedra německého jazyka

TU Dresden
Päd. Hochschule Klagenfurt
Päd. Hochschule Freiburg
Päd. Akademie Wien
Päd. Hochschule Schwäbisch Gmünd
Kirchliche Päd. Hochschule
Internationales Hochschulinstitut Zittau
Wien/Krems
Szegedi Tudományegyetem: Maďarsko
Kollegium Karkonoszke Jelenia Góra: Polsko

Univerzita Jana Evangelisty Ústí nad Labem, Filozofická fakulta, katedra germanistiky

Spolupráce s německými univerzitami: Bamberk, Bayreuth, Chemnitz, Dortmund, Dresden, Hannover, Karlsruhe a Leipzig,
dále na Universität Wien (Rakousko),
na univerzitách v Braze (Portugalsko),
na univerzitách v Madridu, Seville a Vitoria-Gasteiz (Španělsko),
Riga (Lotyšsko), Poznaň, Toruň a Wrocław (Polsko), Maribor (Slovinsko),
na FF Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnavě a FF Univerzity Mateja Bela v Banské Bystrici (Slovensko)
a rovněž s Odbornou vysokou školou v Žitavě/Zhořelci, Soukromou vysokou pedagogickou školou diecéze v Linci a s Panstwowa Wyższa Szkoła Zawodowa ve Walbrzychu (Polsko).²⁵

²⁵ Katedra neměla přehled s názvy univerzit, ale pouze tento text, kde názvy měst jsou odkazy na příslušné univerzity. http://kgerff.ujepurkyne.com/KGER_kontakty.asp

4.1.1 Analýza studia bakalářského oboru

V následující kapitole budu analyzovat studijní plány bakalářského oboru německý jazyk se zaměřením na vzdělávání na katedrách německého jazyka/germanistiky v ČR. Zaměřím se na porovnání počtu nabízených předmětů, kreditové ohodnocení předmětů, skladbu nabízených předmětů, počet zkoušek a zápočtů, přednášek a seminářů a další.

Data jsem čerpala ze studijních plánů, které jsou dostupné na internetových stránkách fakult nebo kateder. Některé plány neměly obsažené dílčí informace. Ty jsem si vyžádala u zástupců kateder.

Přehled tabulek:

Tab. 4: B/Celkový přehled předmětů a kreditů

Tab. 5: B/Povinné předměty s nejvyšším kreditovým ohodnocením

Přehled grafů:

Graf 1: B/Celkový počet povinných předmětů

Graf 2: B/Tematická struktura povinných předmětů

Graf 3: B/Počet nabízených výběrových předmětů

Graf 4: B/Hodinová dotace povinných předmětů

Graf 5: B/Počet zkoušek a zápočtů z povinných předmětů

Graf 6: B/Přehled minimálně získaných kreditů celkem

V následující tabulce je přehledně zobrazeno, kolik předmětů mají jednotlivé školy jako povinné, povinně volitelné a volitelné a současně kolik kreditů musí studenti z jednotlivých bloků získat.

Jednotlivé oblasti jsou podrobněji a graficky rozpracované níže.

Tab. 4: B/Celkový přehled předmětů a kreditů

Fakulta/ škola	Povinné předměty	Počet získaných kreditů	Povinně volitelné předměty	Nutný počet kreditů	Volitelné předměty	Nutný počet kreditů
PedF UK	22	47	24	23	-	-
PdF MU	22	53	-	-	45	0
PdF UP	25	60	6	6	6	9
PF JU	19	53	8	8	-	-
FF UJEP	30	65	28	6	-	-
PdF UHK	24	60	11	8	5	0
FP TUL	25	53	27	12	-	-
FPE ZČU	19	51	15	12	-	-

Poznámky k údajům v tabulce:

Do povinných předmětů se v **Plzni** započítává i bakalářská práce, jelikož se jedná o jednooborové studium.

Povinně volitelné předměty (v Brně volitelné) doplňují studentův profil. Student se může více soustředit na vybrané nebo aktuální problémy, např. disciplíny didaktické, literární nebo na současný jazyk.

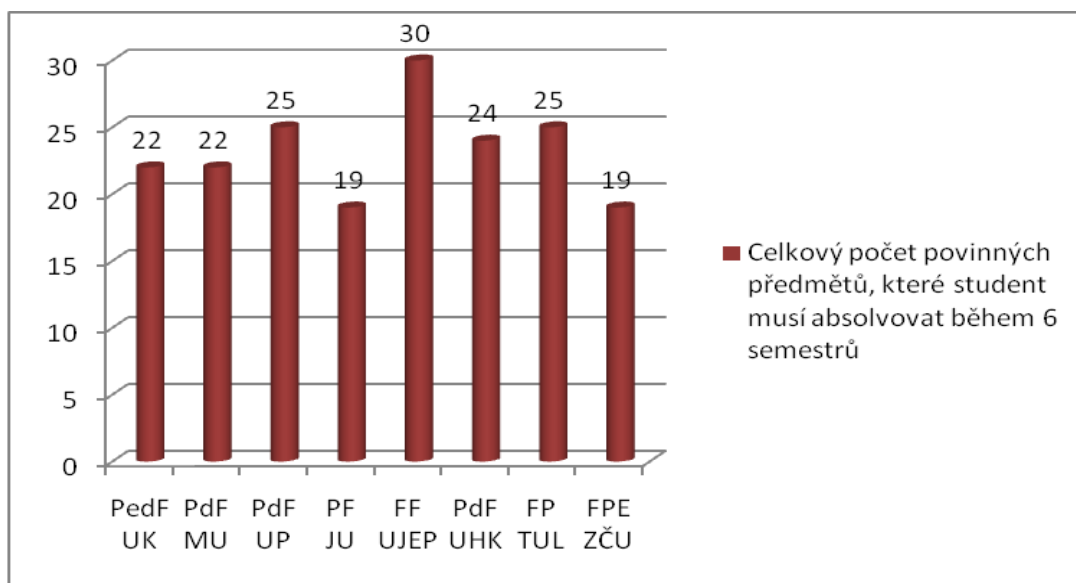
Katedra německého jazyka v **Olomouci** je jediná, která nabízí všechny tři druhy předmětů – tedy povinné, povinně volitelné a volitelné a z každého bloku musí student získat určitý minimální počet kreditů.

Ostatní školy pokud nabízejí volitelné předměty, tak jsou mnohdy otevřené všem studentům a není určený minimální počet potřebných kreditů.

Filozofická fakulta v **Ústí nad Labem** nemá povinně volitelné ani volitelné předměty. Jejich funkci zastávají *Blokový seminář* a *Rozšiřující seminář*. Studenti ale musí získat minimální počet kreditů, proto jsem je zařadila do skupiny volitelných předmětů.

4.1.1.1 Povinné předměty

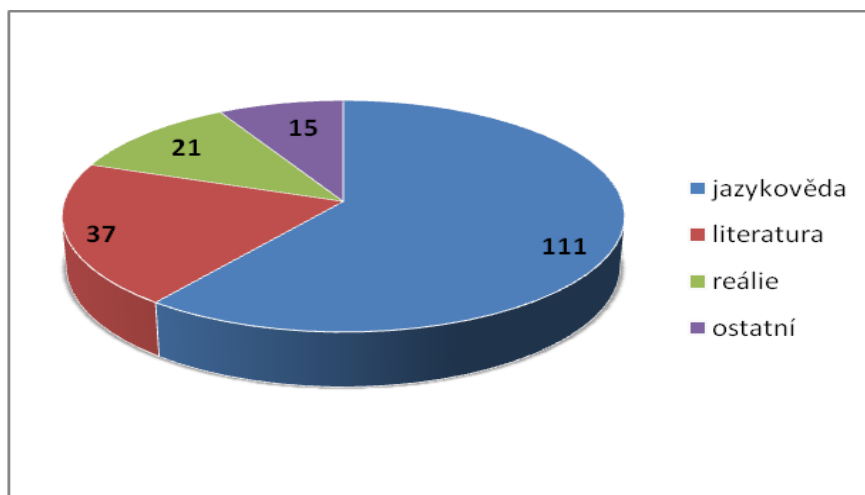
Graf 1: B/Celkový počet povinných předmětů

Většina škol se počtem povinných předmětů pohybuje do 25. Výrazně převyšuje Filozofická fakulta UJEP v Ústí nad Labem. Studenti zde musí povinně absolvovat 30 předmětů. Tuto skutečnost dokládá také nejvyšší počet získaných kreditů za povinné předměty. Méně než dvacet mají Pedagogická fakulta JU v Českých Budějovicích a ZČU v Plzni. Obě mají shodně 19 předmětů. U Plzeňské fakulty je zajímavé, že se jedná o jednooborové studium. Očekávala jsem tedy větší vytížení studentů.

K tomuto povinnému základu musí studenti v Praze absolvovat ještě poměrně velké množství z povinně volitelných předmětů (minimálně 9 předmětů, viz níže).

Graf 2: B/Tematická struktura povinných předmětů

Povinné předměty souhrnně ze všech kateder tvoří ve velké míře předměty **lingvistické**.

Jednotlivé školy mají drobné rozdíly v názvech, obecně se jedná o:

- praktický jazyk, jazyková nebo konverzační cvičení,
- gramatická cvičení,
- fonetiku, fonologii,
- morfologii,
- syntax,
- lexikologii.

V mnohem menší míře je zastoupena **literatura**. Na všech školách je úvod do studia literatury. Na většině škol je v předmětech zastoupen celý vývoj německé literatury, tedy od starší až po současnou německou literaturu.

Pouze Pedagogická fakulta JU v Českých Budějovicích nabízí vedle úvodu jenom literaturu 20. století.

Pedagogická fakulta v Hradci Králové vyučuje literární přehled společně s historickým a kulturním vývojem německy mluvících zemí.

Ještě méně jsou zastoupeny **reálie** německy mluvících zemí. V této oblasti nabízí nejméně předmětů Pedagogická fakulta MU v Brně – pouze jeden. Hojně je zastoupení na Pedagogické fakultě UP v Olomouci. Zde je nabízeno 5 předmětů – samostatně jsou zastoupeny reálie Německa, Rakouska i Švýcarska. Také Pedagogická fakulta v Hradci Králové vyučuje samostatně reálie jednotlivých německy mluvících zemí. Vedle těchto

předmětů je část reálií obsažená i v literárním, historickém a kulturním vývoji německy mluvících zemí.

Zajímavé je postavení reálií na Pedagogické fakultě ZČU v Plzni. Zde je jejich výuka spojena s praktickým jazykem.

Do kategorie **ostatní** jsem zařadila tyto předměty:

- úvod do studia,
- praxe,
- zahraniční stáž,
- genderová společnost,
- úvod do didaktiky,
- metodika vědecké práce, seminář k bakalářské práci.

Didaktické předměty jako povinné nabízí pouze Pedagogická fakulta UP v Olomouci – *Úvod do didaktiky*, Filozofická fakulta UJEP v Ústí nad Labem – *Úvod do didaktiky NJ* a Pedagogická fakulta JU v Č. Budějovicích – *Úvod do pedagogické praxe I, II*. Ostatní nabízejí didaktické předměty jako výběrové (viz níže).

V Praze a Hradci Králové nejsou didaktické předměty katedrou nabízené vůbec.

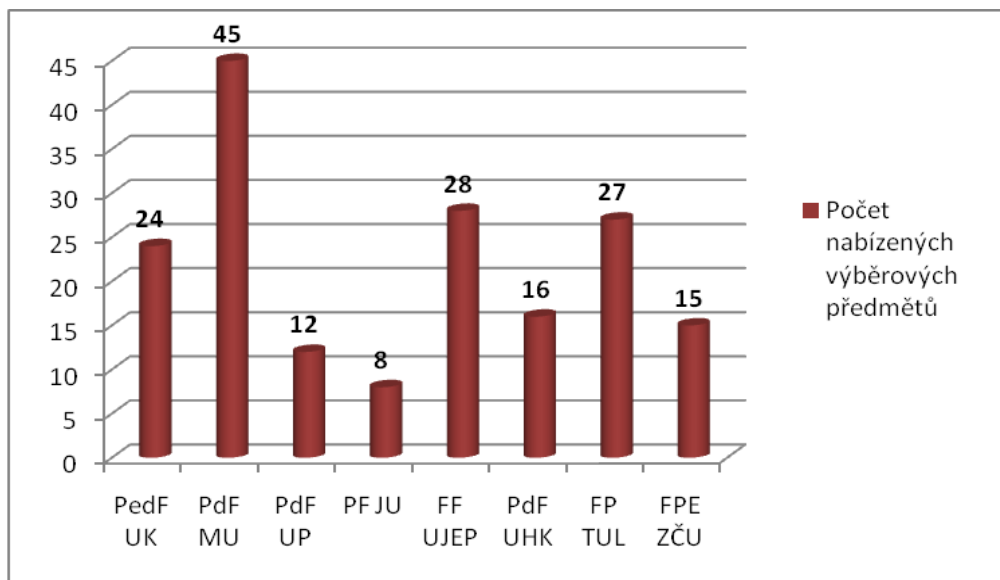
4.1.1.2 Povinně volitelné a volitelné předměty

V následující podkapitole se jedná o jednotlivé předměty, které katedry studentům nabízejí jako povinně volitelné nebo volitelné předměty. Nebudu je rozlišovat, ale souhrnně je pojmenuji jako *výběrové* předměty.

Na všech školách je systém, že z daného oboru musí student získat z těchto výběrových předmětů určitý minimální počet kreditů. Odlišný systém funguje v Brně. Katedra nabízí velké množství volitelných předmětů, ale není určen žádný minimální počet kreditů, které by studenti z tohoto bloku museli získat. Vedle povinných předmětů musí student sice získat část kreditů z volitelných předmětů, ale je čistě na jeho rozhodnutí, z jakého oboru to bude. Tedy např. při kombinaci NJ – D si student může zvolit všechny volitelné předměty z dějepisu, pedagogiky a psychologie, nebo třeba ze

sportovních aktivit. Z německého jazyka z volitelných předmětů nemusí mít žádný kredit.²⁶

Graf 3: B/Počet nabízených výběrových předmětů

Jednoznačně nejvíce předmětů nabízí katedra německého jazyka a literatury MU v Brně, celkem 45. Ovšem nabídka volitelných předmětů pro navazující magisterské studium je shodná s touto. Ostatní fakulty v navazujícím studiu nabízejí nové předměty. Tři katedry nabízejí 24, 28, 27 předmětů a tři katedry nabízejí 12, 16 a 15 předmětů. Nejméně předmětů nabízí katedra germanistiky PF JČU, celkem 8.

Celková nabídka těchto seminářů je velice pestrá. Samozřejmě si mohou studenti volit klasické semináře – nejčastěji věnující se jednotlivým etapám v literatuře, reáliím a historii německy mluvících zemí a různá konverzační cvičení. Ovšem objevuje se i řada předmětů, které reagují na současnou problematiku a na aktuální problémy německého jazyka. Také je nabízeno několik předmětů z oblasti didaktiky.

Didaktické výběrové předměty:

- Dramatická výchova ve výuce němčiny
- Didaktika dětské literatury

²⁶ Tuto informaci jsem si nechala ověřit u zástupce školy. Cituji jeho odpověď ze dne 18. 3. 2010: „Za bakalářské studium musí student získat minimálně 180 kreditů, tedy 180 minus (společný základ + povinné 1. obor + povinné 2. obor) = volitelné předměty“.

- Výuka němčiny u handicapovaných žáků
- Jazykové portfolio 1 (vše MU)
- E-learning (MU a UHK)
- Počítačem podporovaná výuka (JU)
- Kreativní psaní
- Jazykové a komunikativní hry v NJ pro 1. a 2. stupeň ZŠ
- Práce s chybou ve výuce a učení se cizím jazykům (vše UJEP)
- Didaktický seminář 1, 2, 3, 4 (TUL)
- Média ve výuce cizích jazyků
- Kreativní psaní (vše ZČU).

Ostatní výběrové předměty (zde uvádím pouze předměty, které jsou „netradiční“ a jsou nabízené pouze na dané katedře školy):

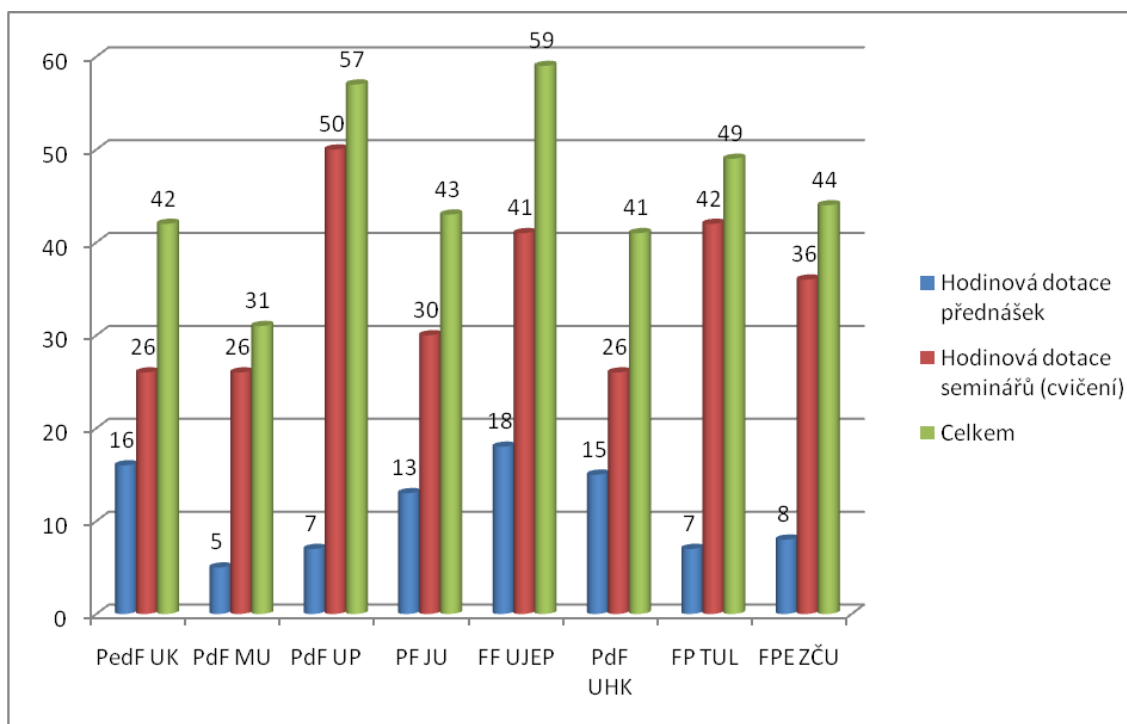
- Interkulturní komunikace
- Analýza publicistických textů
- Tvorba nositelů Nobelových cen za literaturu (vše UK)
- Studentské divadlo
- Studentský časopis
- Komunikativní gramatika
- Interkulturní aspekt literárního textu
- Tvůrčí psaní
- Bilingvismus
- Korpusová lingvistika
- Německá nářečí
- Odborná němčina v učitelské profesi
- Pragmalingvistika (vše MU)
- S němčinou v Evropě
- Úvod do onomastiky
- Odraz německých reálií ve filmu (vše UP)
- Diskurs o židovství v literatuře a literární vědě
- Interpretační seminář - barokní duchovní píseň
- Germanistické kulturní akce
- Jazyk současného pravicového extremismu
- Sport v Německu- aktivita ve volném čase, společenský fenomén a politika

- Úvod do sociolingvistiky (vše UJEP).

4.1.1.3 Struktura výuky

V následující podkapitole se zaměřím na strukturu studia z hlediska časové náročnosti, tedy kolik hodin je věnováno přednáškám a kolik seminářům (nebo cvičením). Také porovnám množství zápočtů a zkoušek, které musí student během studia splnit.

Graf 4: B/Hodinová dotace povinných předmětů

Data pro vytvoření grafu jsem získala sečtením týdenních hodinových dotací u všech povinných předmětů v průběhu bakalářského studia.

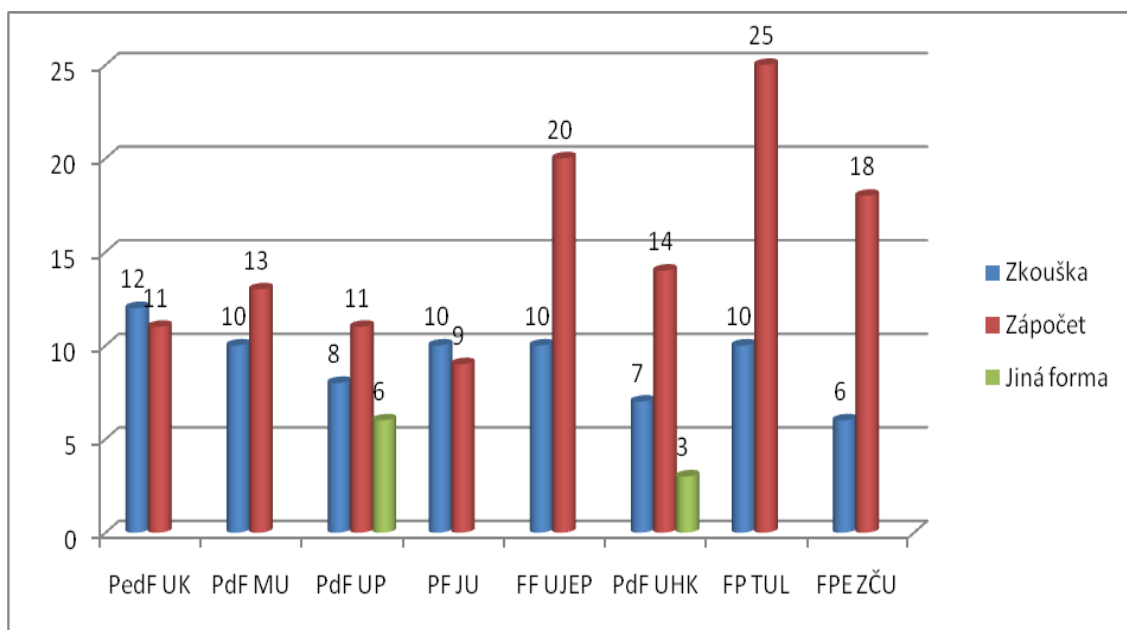
Nejvíce hodin celkem musí absolvovat studenti v Ústí nad Labem a Olomouci. Nejméně studenti v Brně. Ostatní fakulty mají hodnoty vyrovnané, lehce převyšuje pouze Liberec.

V **Olomouci** tvoří vysoký počet hodin fakt, že *praktická cvičení*, která jsou v každém semestru, mají 6 nebo 4 hodiny.

Porovnáme-li poměr přednášek a seminářů (cvičení), najdeme velký rozdíl v Olomouci a následně v Liberci. Na velmi malý počet přednášek připadá vysoké číslo seminářů (cvičení). Dalo by se z toho usuzovat, že výuka je více zaměřena na praktické dovednosti a schopnosti.

Naopak je tomu v Praze a Hradci Králové. Vyšší počet přednášek doplňuje relativně nízký počet seminářů (cvičení).

Graf 5: B/Počet zkoušek a zápočtů z povinných předmětů

V Olomouci je jinou formou zakončení myšleno *kolokvium*, v Hradci Králové mají *klasifikovaný zápočet*.

K vysokému počtu zápočtů v **Liberci** je potřeba dodat, že tímto způsobem jsou zakončeny všechny předměty. V deseti případech po zápočtu následuje zkouška.

Jak je uvedeno výše, v **Ústí nad Labem** studenti povinně absolvují více předmětů, než je tomu na jiných školách. Z toho důvodu je také vyšší číslo u zakončení formou zápočtu.

Budeme-li vycházet z předpokladu, že zakončení zkouškou je těžší než zakončení zápočtem, mají nejtěžší studium studenti v Praze, kteří mají nejvíce, tedy 12 zkoušek. Nejméně jich absolvují studenti v Plzni a následně v Hradci Králové.

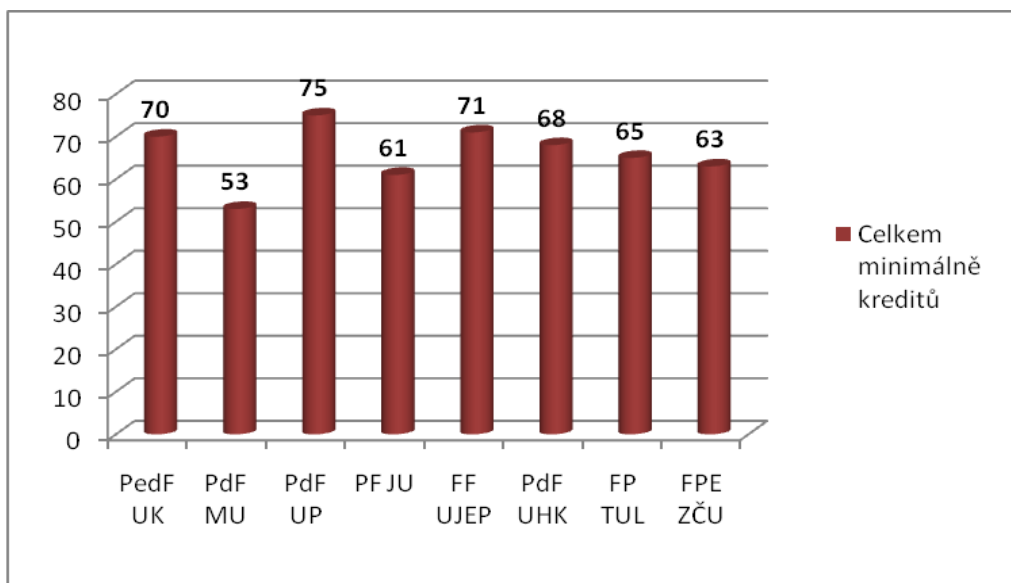
Většina výběrových předmětů je ukončena zápočtem.

4.1.1.4 Kreditové ohodnocení předmětů

Níže ukazují, kolik kreditů musí studenti získat za bakalářské studium pouze na oboru německý jazyk. Jedná se tedy o součet kreditů za povinné, povinně volitelné a volitelné předměty.

Ve většině případů odpovídá počet kreditů za předmět hodinové dotaci daného předmětu. Tedy pokud je předmět vyučován týdně ve dvou hodinách (bez rozdílu zda jako přednáška nebo seminář), student za něj získá dva kredity. Pouze několik málo předmětů má počet kreditů méně nebo více než je hodinová dotace. V těchto případech se ale jedná o rozdíl jednoho kreditu.

Graf 6: B/Přehled minimálně získaných kreditů celkem

Studium německého jazyka je podle počtu kreditů nejvíce ceněno v Olomouci, kde musí studenti za bakalářské studium nasbírat minimálně 75 kreditů. Vyrovnané hodnoty mají studenti v Ústí nad Labem, Praze a Hradci Králové. Nejméně musí absolvovat studenti v Brně. Zde ale opět připomínám, že studenti musí absolvovat předměty a získat další kredity, ale z jakého oboru budou, je jejich volba.

Samozřejmě platí, že všichni studenti bakalářského oboru musí za své studium získat minimálně 180 kreditů. Jednotlivé školy ale mají různě rozdělené, zda kredity studenti získají z předmětů ve společném základu, nebo zda je získají z předmětů jednotlivých oborů.

Tab. 5: B/Povinné předměty s nejvyšším kreditovým ohodnocením

Fakulta/ škola	Název předmětu s nejvyšším kreditovým ohodnocením	Počet kreditů
PedF UK		
PdF MU	Jazyková cvičení a reálie 2, Dějiny německy mluvících zemí, Jazyková cvičení 6	4
PdF UP	Praktická cvičení I, II	6
PF JU	Jazyková cvičení I	5
FF UJEP	Komunikativní kompetence	5
PdF UHK	Syntax německého jazyka 2	5
FP TUL	Praktická jazyková cvičení NJ 3	4
FPE ZČU	Praktický jazyk a reálie 1, 2	4

V **Praze** neuvádím žádný předmět. Všechny povinné předměty i povinně volitelné jsou ohodnoceny 2 nebo 3 kredity. Z celkového množství mají pouze dva předměty po jednom kreditu, čtyři a více nemá žádný předmět.

V **Brně** mají tyto tři předměty ohodnocení 4 kredity. Více nemá žádný předmět, kromě volitelné bakalářské práce (7). Všechny předměty jsou ohodnoceny 1, 2 nebo 3 kredity.

V **Olomouci** je kladen velký důraz na praktický jazyk. Vysoká hodinová dotace těchto cvičení je také vysoce kreditově ohodnocená. Na druhém místě jsou opět praktická cvičení se 4 kredity. Výběrové předměty mají 1 nebo 2 kredity.

Obdobně je tomu v **Českých Budějovicích**. Lingvistické předměty patří k nejvíce hodnoceným předmětům. Povinně volitelné kredity mají všechny ohodnocení 2 kredity.

Identická situace u povinných předmětů jako v Č. Budějovicích je v **Ústí nad Labem**. I na druhém místě jsou jazykovědné disciplíny. Výběrové předměty jsou ohodnoceny 1

nebo 2 kredity. Pouze jeden předmět, *Autoři migrační literatury čs. původu*, má 4 kredity.

V **Liberci** žádný předmět výrazně nepřevyšuje ostatní. Jeden má 4 kredity, ostatní 1, 2 nebo 3. Výběrové předměty mají většinou 2, méně 1 kredity.

V **Plzni** má nejvíce kreditů bakalářská práce. Jelikož se jedná o jednooborové studium, studenti nemají možnost si zvolit psát práci z jiného předmětu. Z tohoto důvodu jsem pro porovnání s ostatním i školami zvolila další předměty. Ty jsou opět lingvistické. Všechny povinně volitelné předměty mají 2 kredity.

4.2 Charakteristika navazujícího magisterského studia německý jazyk pro 2. stupeň ZŠ²⁷

Všechny školy, které mají bakalářské studium německý jazyk se zaměřením na vzdělávání, nabízejí (nebo v nejbližších letech budou nabízet) i navazující magisterské studium. Díky tomu získá student plnou kvalifikaci učitel pro 2. stupeň základní školy.

Základní údaje o studiu jsou strukturou podobné těm o bakalářském studiu. Pouze název studijního oboru je více nejednotný. Také ubylo dvouoborových kombinací.

Škola, fakulta a katedra zajišťující studium

- Zastoupeny jsou všechny největší **univerzity** – Univerzita Karlova v Praze, Masarykova univerzita v Brně a další.
- Oproti bakalářskému studiu přibyla *Ostravská univerzita v Ostravě*²⁸.
- *Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích* a *Univerzity Hradec Králové* mají navazující magisterské studium akreditované, ale prozatím ho nenabízejí. Doposud nejsou na jejich školách žádní absolventi bakalářských oborů.²⁹
- *Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci* nabízí své studium poprvé v akademickém roce 2010/2011.³⁰
- Studium probíhá na těchto **fakultách**:
 - *pedagogická* fakulta (celkem 7x),
 - *filozofická* fakulta (celkem 1x),
 - v jednom případě je pedagogická fakulta spojena s přírodovědně-humanitní fakultou (Technická univerzita v Liberci).

²⁷ Zdrojem pro tyto informace jsou opět internetové stránky jednotlivých fakult a kateder. Nabízené programy jsem porovnávala s týdeníkem Učitelské noviny, číslo 39-40/2009, zda jsou uveřejněné údaje kompatibilní. Některé informace jsem si ověřovala i u zástupců kateder.

²⁸ Studium je nabízeno Pedagogickou fakultou, ale zajišťuje ho Filozofická fakulta, kde je katedra germanistiky.

²⁹ PF JU mi poskytla studijní plán navazujícího studia a v diplomové práci s ním tedy již pracuji. U PdF UHK pouze uvádím, kde studium probíhá, ale katedra mi svůj studijní plán navazující studia neposkytla. Katedra je zde zmíněna, ale není zahrnuta v analýze studia.

³⁰ PdF UP se rozhodla prozatím studijní plán oboru nezveřejňovat. Částečné informace jsou zveřejněné na internetu (k pedagogické praxi), část jsem získala od katedry (časový plán). Bohužel, nepodařilo se mi získat veškeré informace potřebné pro diplomovou práci (kolik kreditů musí student získat v navazujícím mag. studiu).

- Studium zajišťují **katedry**:
 - *katedra germanistiky* (celkem 4x),
 - *katedra německého jazyka* (celkem 3x),
 - *katedra německého jazyka a literatury* (celkem 2x).

Název studia

- **Studijní program** se nazývá:
 - „*Učitelství pro základní školy*“ (celkem 7x),
 - v jednom případě „*Učitelství pro střední školy*“ (PedF UK). Pražská fakulta je jediná škola, která nemá oddělené studium pro základní a střední školy.
- **Studijní obor** se nazývá:
 - „*Učitelství německého jazyka a literatury pro ZŠ*“ (PdF MU),
 - „*Učitelství německého jazyka pro ZŠ*“ (FPE ZČU),
 - „*Učitelství německého jazyka pro 2. stupeň ZŠ*“ (PdF UP, PF JU, Pdf OU, FP TUL),
 - „*Německý jazyk a literatura pro 2. stupeň ZŠ* (FF UJEP),
 - „*Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro ZŠ a SŠ – německý jazyk*“ (PedF UK),
 - „*Učitelství cizích jazyků pro ZŠ – německý jazyk*“ (FF UJEP).³¹

Doba a forma studia

- Standardní doba navazujícího magisterského studia je vymezena na *2 roky*,
- studující získá po absolvování, obhájení diplomové práce a složení státní závěrečné zkoušky *akademický titul Mgr.* (magistr),
- všechny školy nabízejí *prezenční formu* studia,
- **kombinovaná forma** studia:
 - Pedagogická fakulta MU v Brně, *Učitelství německého jazyka pro ZŠ a jazykové školy*,

³¹ Filozofická fakulta v Ústí nad Labem je zastoupena dvakrát. V navazujícím magisterském programu lze studovat Německý jazyk a literaturu pro 2. stupeň ZŠ. Toto studium je dvouoborové. Druhá možnost je Učitelství cizích jazyků – německý jazyk, což je studium jednooborové. Absolventi obou oborů získávají kvalifikaci učitele druhého stupně ZŠ.
http://www.ff.ujep.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=1477&Itemid=537

- Filozofická fakulta UJEP v Ústí nad Labem, *Učitelství cizích jazyků pro základní školy – německý jazyk*.

Dvouoborové studium

- *Dvouoborové kombinace* – lze studovat v kombinaci téměř s jakýmkoliv předmětem vyučovaným na základní škole. Jedná se o obory anglický jazyk, český jazyk, dějepis (historie), francouzský jazyk, fyzika, hudební výchova (hudební kultura), chemie, informační technologie, matematika, občanská výchova (výchova k občanství, základy společenských věd), ruský jazyk, technická výchova, výchova ke zdraví, výtvarná výchova (výtvarná tvorba) a zeměpis (geografie).
- Po bakalářském studiu v kombinaci s environmentální výchovou, humanitním studiem, speciální pedagogikou a náboženstvím prozatím nikde nelze pokračovat v navazujícím magisterském studiu.
- Pouze na Pedagogické fakultě UK v Praze lze po bakalářském studiu pokračovat v kombinaci s biologií. Díky volné kombinaci předmětů je možné studovat i v kombinaci s pedagogikou, ta ale jako bakalářské studium v kombinaci s německým jazykem nikde nabízená není.
- Pouze na FF OU v Ostravě je možné studovat v kombinaci s polským jazykem.
- **jednooborové studium:**
 - Pedagogická fakulta MU v Brně nabízí jednooborové studium *Německého jazyka pro ZŠ a jazykové školy* pouze v kombinované formě.
 - Filozofická fakulta UJEP v Ústí nad Labem nabízí jednooborové studium *Učitelství cizích jazyků pro ZŠ – německý jazyk* (viz pozn. pod čarou č. 28).

tab. 6: N/Přehled dvouoborových kombinací³²

Fakulta/škola	Německý jazyk v kombinaci s obory
PedF UK	Volná kombinace s jedním z nabízených oborů, např: AJ, ČJ, B, D, HV, FJ, M, RJ, ZSV
PdF MU	AJ, ČJ, D, HV, Ch, OV, FJ, RJ. SpP, VZ

³² Písmeno N na začátku titulků tabulek a grafů znamená navazující magisterské studium.

PdF UP	AJ, ČJ, M, PŘ, VZ
FF UJEP	D, OV, AJ, ČJ, HV
FPE ZČU	AJ, ČJ, D, FJ, G, HV, OV, RJ, VV
FP TUL	Volná kombinace s jedním z nabízených oborů ³³ AJ, D, F, Ch, I, M, TV, Z
FF UO	AJ, H, PJ, RJ, ČJ, HV, M, OV, TchV, TV, VZ, VV

Pozn: PL = Polský jazyk; TchV = Technická výchova

UJEP v Ústí nad Labem nabízí studium mezifakultní. Německý jazyk je vyučován na Filosofické fakultě v Ústí nad Labem jako dvouoborové studium, ale předměty AJ, ČJ, HV se vyučují na Pedagogické fakultě.

Obdobná situace je na Ostravské univerzitě. Německý jazyk je vyučován na Filosofické fakultě katedrou germanistiky, ale předměty ČJ, HV, M, OV, TchV, TV, VZ, VV se vyučují na Pedagogické fakultě.

Profil absolventa

Uplatnění absolventa tohoto oboru je jednoznačné, proto jsou profily stručnější, než je tomu u bakalářského oboru. Podstatné je shrnuto v těchto informacích.

„Absolventi získávají kvalifikaci učitele druhého stupně základní školy podle § 8 odst. 1 písm. a) zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.“ (FF UJEP³⁴)

„Absolvent magisterského navazujícího studijního oboru Učitelství německého jazyka pro ZŠ dosáhne jazykové kompetence C1. Získá odborné vědomosti a dovednosti v lingvistických disciplínách, německé literatuře a reáliích, v oblasti didaktické schopnost aplikovat nejnovější didaktické metody a organizační formy v pedagogické praxi, v oblasti komunikačních kompetencí schopnost diferencovaně přistupovat k jednotlivým věkovým kategoriím žáků.“ (FPE ZČU³⁵)

³³ „Studovat je možné jakoukoliv kombinaci akreditovaných oborů, a to i v kombinaci 2. st. +3. st. školy.“ cit. 11. 3. 2010 <http://www.fp.tul.cz/cs/uchazec/studium/magisterske-studijni-programy>

³⁴ Filozofická fakulta UJEP cit. 13. 3. 2010 http://www.ff.ujep.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=744&Itemid=120

³⁵ Pedagogická fakulta ZČU cit. 13. 3. 2010 <http://www.zcu.cz/fpe/study/applicants/follow-up/index.html?obor=2476>

4.2.1 Analýza studia navazujícího magisterského oboru

V následující kapitole budu analyzovat studijní plány navazujícího magisterského oboru Německý jazyk pro 2. stupeň ZŠ na katedrách německého jazyka/germanistiky v ČR. Tak jako u bakalářského studia se zaměřím na porovnání počtu nabízených předmětů, kreditové ohodnocení předmětů, skladbu nabízených předmětů, počet zkoušek a zápočtů, přednášek a seminářů a další.

Data jsem čerpala ze studijních plánů, které jsou dostupné na internetových stránkách fakult nebo kateder. Pokud studijní plán nebyl zveřejněn, vyžádala jsem si ho u zástupců fakult.

Přehled tabulek:

Tab. 7: N/Celkový přehled předmětů a kreditů

Přehled grafů:

Graf 7: N/Celkový počet povinných předmětů

Graf 8: N/Tematická struktura povinných předmětů

Graf 9: N/Počet kreditů získaných za pedagogickou praxi

Graf 10: N/Počet nabízených výběrových předmětů

Graf 11: N/Hodinová dotace povinných předmětů

Graf 12: N/Počet zkoušek a zápočtů z povinných předmětů

Graf 13: N/Přehled minimálně získaných kreditů celkem

V následující tabulce je přehledně zobrazeno, kolik předmětů mají jednotlivé školy jako povinné, povinně volitelné a volitelné a současně kolik kreditů musí studenti z jednotlivých bloků získat.

Jednotlivé oblasti jsou podrobněji a graficky rozpracované níže.

Tab. 7: Celkový přehled předmětů a kreditů

Fakulta/ škola	Povinné předměty	Počet získaných kreditů	Povinně volitelné předměty	Nutný počet kreditů	Volitelné předměty	Nutný počet kreditů
PedF UK	13	24	21	8	-	-
PdF MU	19	40	-	-	46	0
PF JU	11	35	17	12	2	0
FF UJEP	17	37	-	-	14	0
PdF UP	15	24	3		4	
FP TUL	7	19	13	13	-	-
FPE ZČU	10	28	13	8	5	0
PdF OU	12	36	9	8	3	0

Poznámky k údajům v tabulce:

Rozdílný počet získaných kreditů je převážně určen tím, že některé katedry německého jazyka/germanistiky nezajišťují pedagogickou praxi, např. v Liberci. Pokud pedagogickou praxi zajišťují, je velice odlišné kreditové ohodnocení. Např. v Brně a Českých Budějovicích získají studenti za praxi celkem 12 kreditů, v Praze jsou to pouze 4 kredity.

V **Brně** je stejná situace jako u bakalářského studia. Poměrně velký počet povinných předmětů s vysokým kreditovým ohodnocením je nejspíše z toho důvodu, že studenti nemají povinnost absolvovat žádný předmět z bloku volitelných.

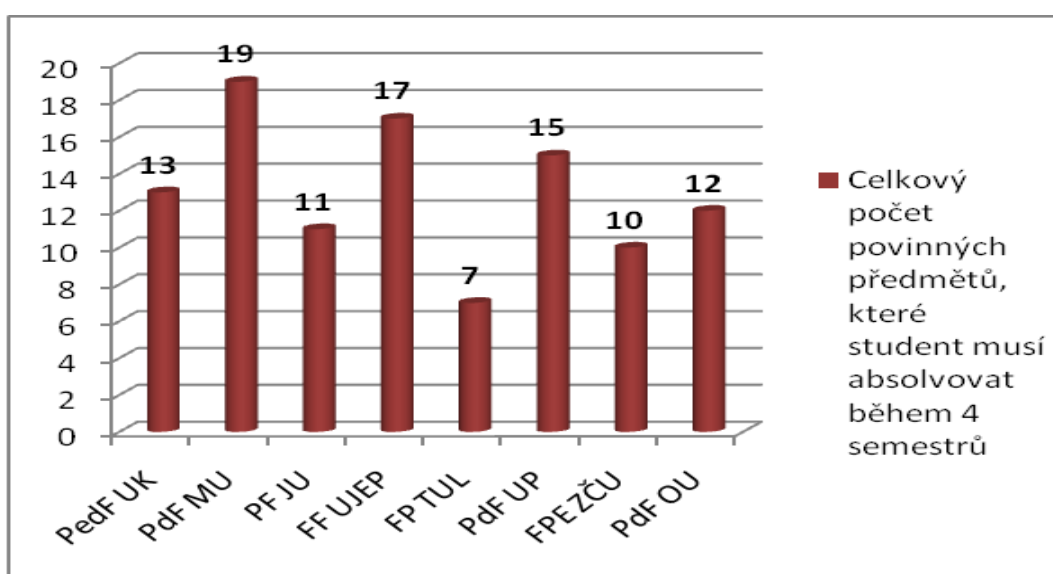
V **Ústí nad Labem** se do bloku povinných předmětů počítá i diplomový seminář. Oproti bakalářskému studiu nemají studenti vypsané povinně volitelné předměty, ale pouze volitelné, které tedy nemusí absolvovat.

V **Plzni** jsou jak povinné tak povinně volitelné předměty rozdělené do dvou skupin. Zvlášť stojí didaktické a zvlášť ostatní předměty. V tabulce jsou počítané dohromady.

V **Č. Budějovicích** a **Ostravě** jsou jako volitelné předměty nabízené pouze diplomové semináře.

4.2.1.1 Povinné předměty

Graf 7: N/Celkový počet povinných předmětů

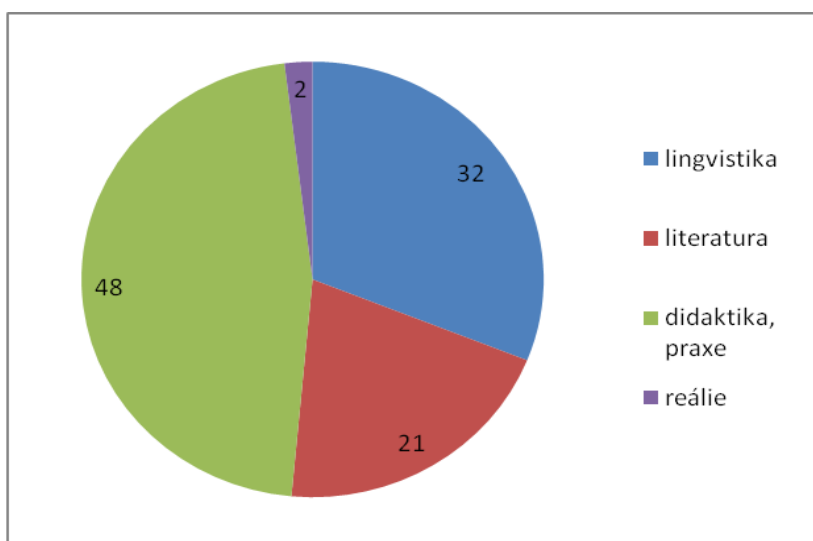
Rozdílný počet povinných předmětů je tvořen z části pedagogickou praxí, kterou některé katedry nezajišťují a není tedy počítaná do povinného základu.

Srovnatelné množství povinných předmětů mají **Praha**, **České Budějovice**, **Plzeň** a **Ostrava**.

Nízký počet povinných předmětů v **Liberci** je dán jednak tím, že katedrou není zajišťovaná pedagogická praxe, ale také tím, že v letním semestru druhého ročníku již není vypsán žádný povinný předmět. Oproti jiným katedrám ale studenti musí získat poměrně hodně kreditů z povinně volitelných seminářů, tedy jich i hodně absolvovat.

Hodně předmětů musí absolvovat studenti v **Brně**, kteří ale nemají povinnost absolvovat další výběrové předměty.

Graf 8: N/Tematická struktura povinných předmětů

Po sečtení předmětů ze všech kateder vidíme, že oproti bakalářskému studiu výrazně vzrostl počet **didaktických** předmětů. Jedná se o předměty:

- didaktika,
- didaktika literatury,
- didaktika reálií,
- lingvodidaktika (pouze Praha),
- jazykové portfolio (pouze Brno),
- projektové vyučování,
- didaktika autentických textů,
- aktivizační metody (vše Olomouc),
- jazykové hry,
- praxe.

U všech kateder je zastoupení didaktických povinných předmětů velké. V Olomouci je z celkového počtu 15 povinných předmětů pouze jeden čistě literární a jeden čistě lingvistický. Ostatní předměty jsou vybrané problémy oborové didaktiky.

Oproti Olomouci je v Liberci pouze jeden didaktický předmět jako povinný.

Hojné zastoupení zůstalo u **lingvistických** předmětů. Stále se jedná o předměty praktického jazyka, morfologie, syntax, lingvistika, ale u některých kateder nově také vývoj (dějiny) německého jazyka.

Literatura je také stále zastoupena ve velké míře. Ovšem předměty se již nevěnují jednotlivému vývoji německé literatury v etapách, ale spíše se již jedná o německou literaturu pro děti a mládež a současnou německou literaturu.

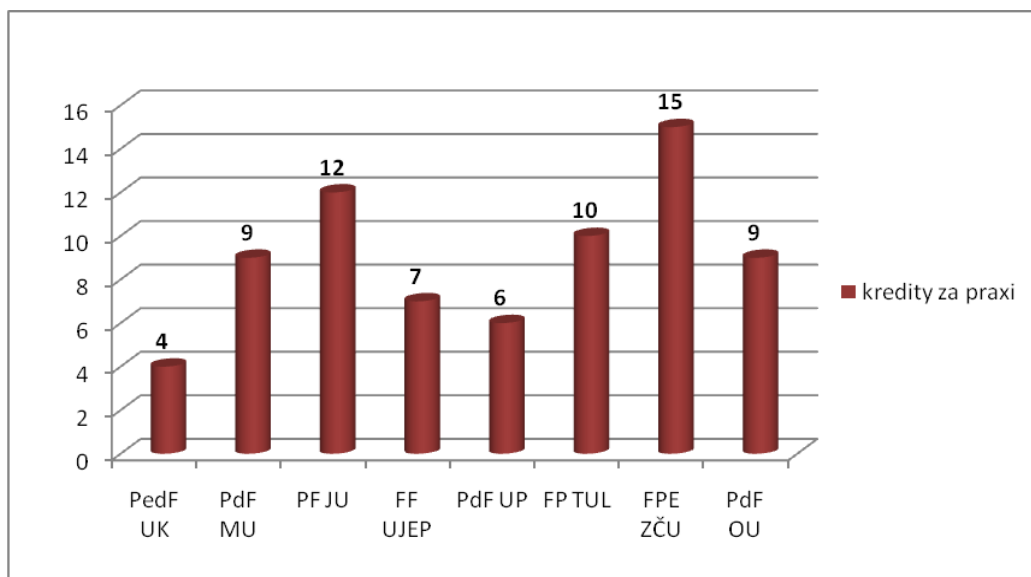
Nejméně jsou zastoupeny **reálie**. Jako povinný předmět se vyučují pouze v Brně a Plzni. Částečně jsou vyučovány i v Olomouci, ale reálie jsou spojeny s didaktikou.

Pedagogická praxe

Do povinných předmětů je často započítána i pedagogická praxe. Pro vytvoření grafu a porovnání jsem nerozlišovala, která katedra praxi zajišťuje.

Její pojetí – časová dotace a kreditové ohodnocení - se u jednotlivých škol výrazně odlišuje.

Graf 9: N/Počet kreditů získaných za pedagogickou praxi

Nejvíce kreditů získávají studenti v Plzni a Českých Budějovicích. Nejméně kreditů, pouze 4, získají studenti v Praze. Ostatní hodnoty jsou vyrovnané.

V **Praze** je oborová praxe I a II se shodným ohodnocením po 2 kreditech. První probíhá 2 týdny na základní škole, druhá praxe probíhá 2 týdny na střední škole.

V **Brně** probíhá určitý druh praxe v každém semestru a pokaždé student získá 3 kredity. V prvním semestru student absolvuje týdenní praxi, která obsahuje spíše náslechy. V druhém semestru student dochází do základní školy celý semestr, vždy v jeden den. Poslední je měsíční souvislá praxe.

V **Českých Budějovicích** studenti absolvují ped. praxi průběžnou a souvislou. Průběžná jsou dvě hodiny týdně a student získá 6 kreditů. Souvislá trvá 4 týdny a opět student získá 6 kreditů.

V **Ústí nad Labem** student absolvuje dvě souvislé pedagogické praxe v délce trvání 3 a 4 týdnů. Tomu odpovídá i počet získaných kreditů, tedy 3 a 4.

V **Olomouci** pedagogickou praxi také zajišťuje jiná katedra. Studenti absolvují dvě souvislé praxe v délce trvání 3 a 4 týdnů. Počet získaných kreditů je 2 a 4.

V **Plzni** není praxe zajišťovaná katedrou německého jazyka. Nicméně studenti musí absolvovat tři druhy praxe – náslechovou (1 týden, 2 kredity), výstupovou (2 týdny, 1 kredit) a souvislou (bez časového omezení, 12 kreditů).

Také v **Liberci** katedra německého jazyka praxi nezajišťuje. Studenti musí absolvovat dvě průběžné praxe po 3 kreditech a jednu souvislou v délce 6 týdnů za 4 kredity.

V **Ostravě** je pedagogická praxe rozdělena do tří semestrů. Dvakrát průběžná a na závěr souvislá. Celkově získávají studenti z praxe 9 kreditů.

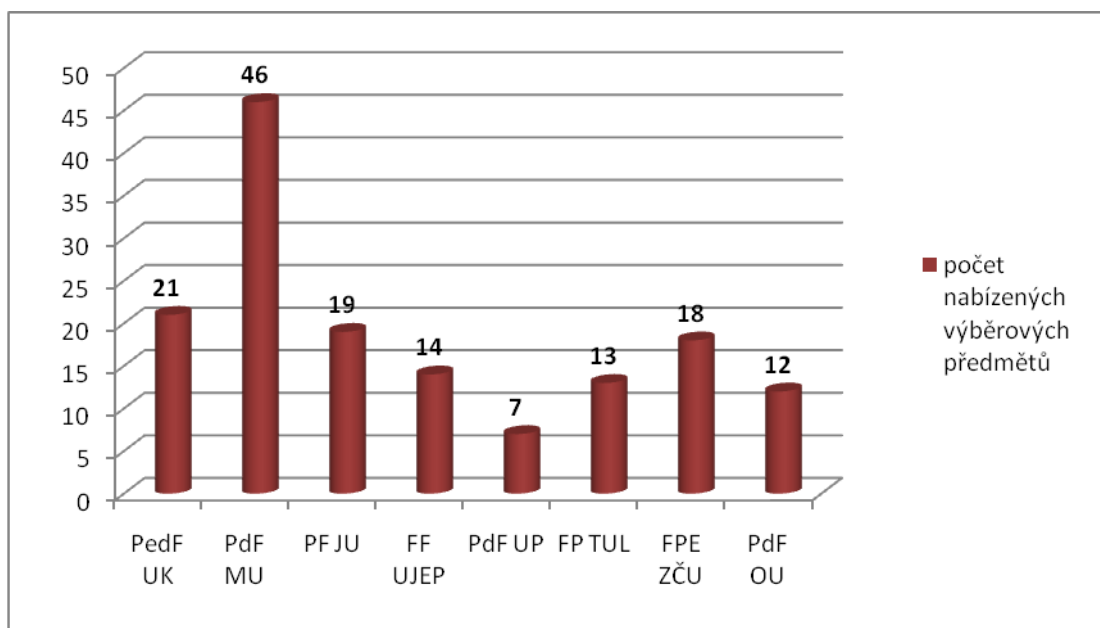
4.2.1.2 Povinně volitelné a volitelné předměty

V následující podkapitole se jedná o jednotlivé předměty, které katedry studentům nabízejí jako povinně volitelné nebo volitelné předměty. Opět je nebudu rozlišovat, ale souhrnně budu používat termín *výběrové* předměty.

Téměř všechny tyto předměty jsou ukončeny zápočtem a student může získat za předmět 2 kredity.

I v navazujícím magisterském studiu v Brně platí, že katedra nabízí velké množství volitelných předmětů, ale není určen žádný minimální počet kreditů, které by studenti z tohoto bloku museli získat. Je čistě na studentově rozhodnutí, z jakého oboru si předměty vybere.

Graf 10: N/Počet nabízených výběrových předmětů

Volitelné předměty v **Brně** jsou totožné s těmi nabízenými v bakalářském studiu, proto je zde již nezmiňuji. Počet nabízených předmětů kolem dvaceti je na třech fakultách, na ostatních čtyřech fakultách je počet předmětů v rozsahu 12-14.

Velmi málo předmětů je nabízeno v **Olomouci**. Povinně volitelné jsou tři a v obou semestrech prvního ročníku se opakují. Volitelné jsou čtyři předměty a v obou semestrech druhého ročníku se opět opakují.

Výběrové předměty (zde uvádím pouze předměty, které jsou „netradiční“ a jsou nabízené pouze na dané katedře školy):

- Vybrané kapitoly ze sociolingvistiky
- Historický román (vše UK)
- Analýza učebnic němčiny
- Rovné příležitosti ve výuce
- Interpretace literárního textu (vše JU)

- Úvod do staroseverské literatury
- Kafka in Frankenstein
- Německý němý film
- Albert Ostermaier - lyrik a dramatik
- Allegorie, Symbol und Ironie... (vše UJEP)
- Hodnocení a testování
- Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem (vše UP)
- Imagologie
- Úvod do dějin německo-českých vztahů (vše ZČU)
- Divadlo ve vyučování NJ
- Narativní dialog
- Švýcarská ženská literatura
- Synchronní variety německého jazyka (vše OU).

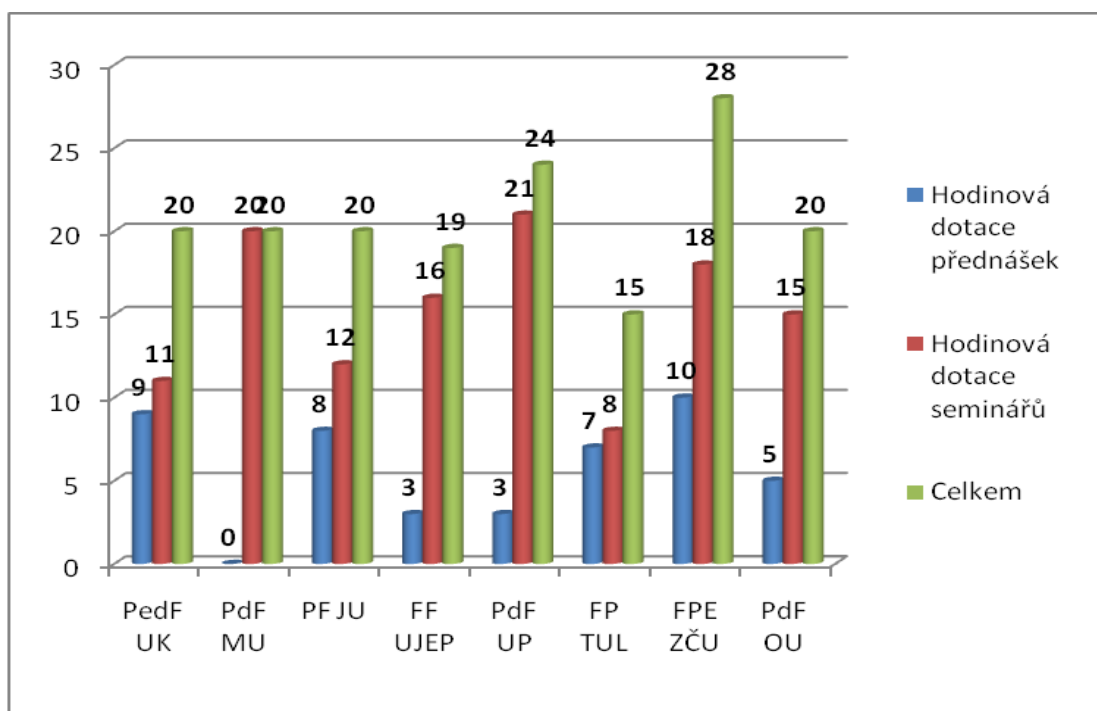
4.2.1.3 Struktura výuky

V následující podkapitole se zaměřím na strukturu studia z hlediska časové náročnosti, tedy kolik hodin je věnováno přednáškám a kolik seminářům (nebo cvičením). Také porovnáám množství zápočtů a zkoušek, které musí student během studia splnit.

Data pro vytvoření grafu jsem získala sečtením týdenních hodinových dotací u všech povinných předmětů v průběhu navazujícího magisterského studia.

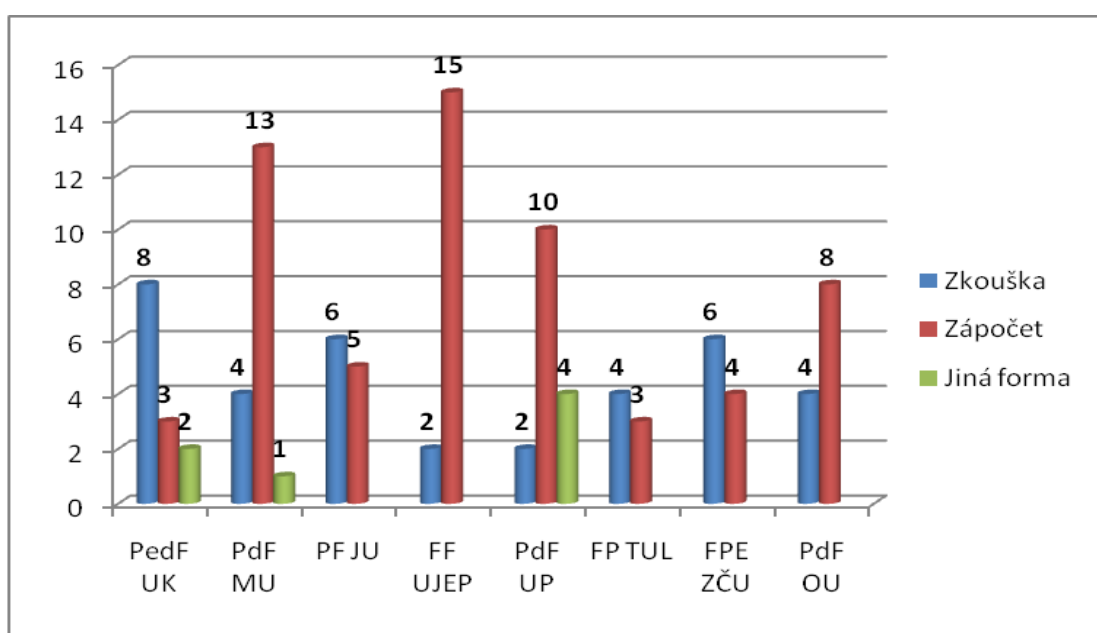
Je velice zajímavé, že v **Brně** není žádný předmět s přednáškou. Všechny mají podobu cvičení nebo seminářů.

Graf 11: N/Hodinová dotace povinných předmětů

V **Plzni** je sice poměrně málo povinných předmětů (10), ale především didaktické předměty mají velkou hodinovou dotaci. Proto v celkovém součtu Plzeň výrazně převyšuje ostatní. V Liberci mají málo povinných předmětů a tedy i málo hodin. Ostatní školy se v celkovém součtu hodin shodují.

Graf 12: N/Počet zkoušek a zápočtů z povinných předmětů

Jinou formou se v Praze myslí *klasifikovaný zápočet*, v Brně je jeden předmět ukončen *kolokviem, kolokvium* se využívá i v Olomouci.

Nejvíce zápočtů čeká na studenty v Brně a Ústí nad Labem, což koresponduje s vysokým počtem povinných předmětů. Oproti tomu je zde nízký počet zkoušek.

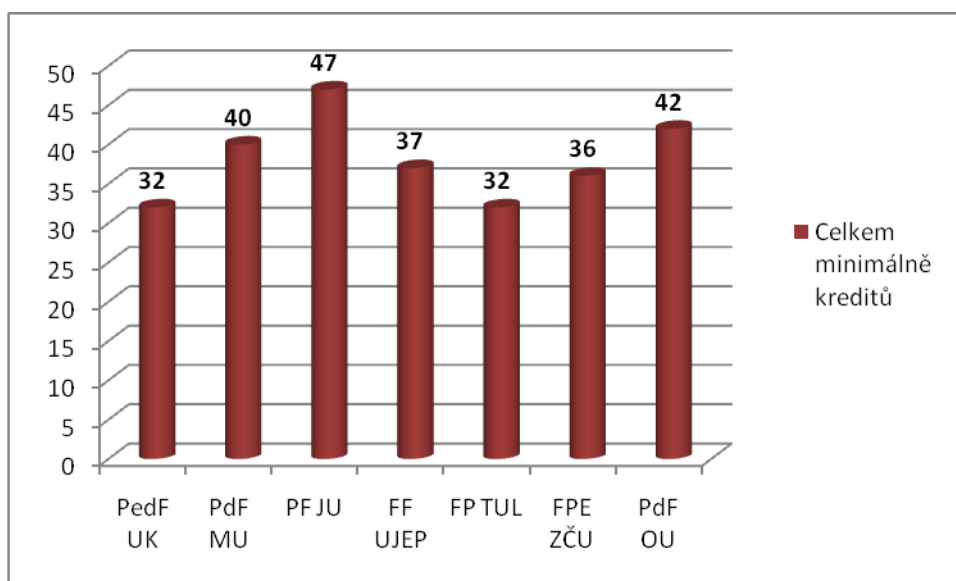
Proti nízkému počtu zápočtů v **Praze** je vysoký počet předmětů ukončených zkouškou.

4.2.1.4 Kreditové ohodnocení předmětů

Níže ukazují, kolik kreditů musí studenti získat za navazující magisterské studium pouze na oboru německý jazyk. Jedná se tedy o součet kreditů za povinné, povinně volitelné a volitelné předměty.

Opět zdůrazňuji, že rozdíl je ve velké míře dán pedagogickou praxí – zda ji katedry zajišťují a kolik za ni student získá kreditů.

Graf 13: N/Přehled minimálně získaných kreditů celkem

V předchozích grafech věnovaných povinným předmětům vystupovalo studium v Brně. Ovšem po sečtení kreditů ze všech předmětů se ukazuje, že se jednotlivé školy dostaly na podobnou úroveň. Shodně kreditů musí získat studenti v Praze a Liberci, 32 kreditů. Téměř shodně je za studium v Plzni a Ústí nad Labem, 36 a 37 kreditů. Více kreditů s podobnou hodnotou je za studium v Brně a Olomouci, 40 a 42 kreditů. Nejvíce získávají studenti v Českých Budějovicích, 47 kreditů.

Opět zdůrazňuji, že rozdíly mohou být kvůli pedagogické praxi, která je odlišně ohodnocena. V Plzni, Liberci a Olomouci nejsou kredity za pedagogickou praxi započítané vůbec. Pokud bychom chtěli tyto hodnoty připočíst, tak Liberec získá 10 kreditů navíc a dostává se na úroveň 42 kreditů, tedy srovnatelně s Ostravou a téměř Brnem. V Plzni bychom museli připočíst 15 kreditů a celkem by měli studenti 51 kreditů, což by bylo nejvíce.

Samozřejmě platí, že všichni studenti navazujícího magisterského oboru musí za své studium získat minimálně 120 kreditů. Jednotlivé školy ale mají různě rozdělené, zda kredity studenti získají z předmětů ve společném základu, nebo zda je získají z předmětů jednotlivých oborů.

Závěr

Cílem diplomové práce byla analýza studijních oborů učitelství německého jazyka na 2. stupni základních škol na českých vysokých školách. Z celého oboru jsem se soustředila pouze na část výuky věnovanou německému jazyku.

V teoretické části jsem prezentovala změny ve vzdělávací politice, které nastaly v uplynulých letech v Evropě, a jakým způsobem zasáhly do struktury českého školství. V oblasti základního školství a jazykové politiky se jednoznačně změnil přístup k výuce cizích jazyků na základních školách. Cizí jazyky obecně jsou podporovány a jejich výuka je koncipována ve shodě s evropským požadavkem na mnohojazyčnost.

Vysoké školství výrazně formuloval Boloňský proces. Jeho důsledkem se vzdělávání učitelů základních škol nyní realizuje jako strukturované studium, tedy v bakalářském a navazujícím magisterském programu.

Praktická část se věnovala oboru německý jazyk se zaměřením na vzdělávání v bakalářském studiu a učitelství německého jazyka pro 2. stupeň ZŠ v navazujícím magisterském oboru.

V této části jsem narazila na problém aktualizace informací na internetových stránkách jednotlivých fakult a kateder. Informace se objevovaly postupně, někdy nekorespondovaly s informacemi obsaženými v učitelských novinách, nebo nebyly zveřejněné vůbec. Druhým problémem bylo samotné navazující magisterské studium. Některé školy ho budou teprve realizovat, a proto nebyly studijní plány k dispozici. Ovšem po oslovení jednotlivých kateder nebo fakult mi studijní plány zaslaly. Pouze z Hradce Králové a částečně z Olomouce mi je neposkytly.

V praktické části jsem chtěla porovnat, jak jsou připravováni na své povolání učitelé německého jazyka na 2. stupni ZŠ.

U bakalářského oboru se potvrdilo, že studium je realizované na pedagogických fakultách. Pouze v jednom případě se jedná o fakultu filozofickou (UJEP v Ústí nad Labem). Také se potvrdilo, že studenti mohou na fakultách pokračovat v navazujícím

magisterském studiu a získat tak plnou kvalifikaci učitele 2. stupně studiem na jedné škole.

Mýlila jsem se v předpokladu, že studium je rozděleno do povinných, povinně volitelných a volitelných předmětů. Tuto skladbu nabízí pouze jedna katedra (UP v Olomouci). Katedry většinou nabízí povinné a povinně volitelné předměty. Od všech fakult se výrazně odlišuje studium na MU v Brně. Zde studenti musí absolvovat pouze povinné předměty.

Počet povinných předmětů se nijak výrazně neliší, pouze v Ústí nad Labem musí studenti absolvovat více předmětů než je tomu jinde. To také dokládá nejvyšší počet hodin výuky. Ovšem lze očekávat, že studenti mají méně předmětů společného základu.

Tematická skladba povinných předmětů také není úplně stejná. Výrazně se liší u bakalářského studia v zařazení úvodních didaktických disciplín a v pojetí reálií. Fakulty se shodují ve vysokém počtu lingvistických disciplín, s důrazem na praktický německý jazyk. Teprve po absolvování navazujícího magisterského studia získají studenti kvalifikaci učitele. Z tohoto důvodu se katedry zaměřily na didaktické předměty. Předměty, které by prohlubovaly znalosti literární nebo z oblasti reálií, jsou nyní nabízené spíše jako výběrové předměty.

Nejednotnost panuje také v rozložení zápočtů a zkoušek. Souhrnně se ale počty vyrovnají. Pouze v Liberci musí studenti nejdříve ukončit všechny předměty bakalářského studia zápočtem. Pouze čtyři katedry pracují s jiným typem ukončení studia, než je zápočet nebo zkouška. Ovšem těchto předmětů je velice málo.

Počet získaných kreditů za studium německého jazyka v bakalářském oboru se nijak výrazně neliší. Vystupuje MU v Brně, kde je situace dána výše zmíněným faktem, že studenti musí absolvovat pouze povinné předměty. Lehce převyšuje ostatní školy UP v Olomouci.

Z tohoto rozdílu lze usuzovat, že katedry měly při vytváření studijních plánů k dispozici rozdílné množství kreditů. Celkové množství kreditů bylo rozděleno mezi společný základ a dva aprobační předměty.

Analýzu vybraných akreditovaných oborů bych obecně shrnula, že studium bakalářského oboru německý jazyk se zaměřením na vzdělávání poskytuje spíše vzdělání v praktickém jazyce se základy z literárních, odborně lingvistických disciplín a reálií. Studium navazujícího magisterského oboru učitelství německého jazyka pro 2. stupeň ZŠ poskytuje studentům dostatek možností, jak získat didaktické dovednosti.

Pozitivní je také fakt, že výuka je realizovaná ve větší míře formou cvičení a seminářů. Studenti tak získávají více užitečných a praktických informací.

Díky Boloňskému procesu, který podporuje mobilitu studentů, mohou studenti německého jazyka absolvovat část svého studia v německy mluvící zemi, což výrazně přispívá k jejich odborné kvalifikaci.

Koncipování studia na bakalářský a navazující magisterský obor mi přijde zajímavé. Školy budou mít čerstvé absolventy v několika následujících letech a teprve poté se ukáže, zda je studium dobře strukturované a kde je potřeba případných úprav.

Doufám, že provedená analýza bude katedrám přínosná a najdou v ní nějaká zajímavá a inspirující fakta.

Resümee

Tschechisches Hochschulwesen hat sich um die Jahrtausendwende geändert. Die Ursachen dafür lagen sowohl in europäischen als auch tschechischen Veränderungen in der Ausbildungspolitik. Eine der Veränderungen ist die neue Struktur der Lehrerausbildung. In meiner Diplomarbeit beschäftige ich mich mit der Ausbildung der Lehrer für das Lehramt an Grundschulen.

Das Ziel meiner Arbeit ist die Analyse des Studiums an tschechischen Universitäten, wo die Deutschlehrer für das Lehramt an Grundschulen ausgebildet werden.

Im einleitenden theoretischen Abschnitt beschreibe ich die Situation und die Schlüsseldokumente im tschechischen Schulwesen nach dem Jahr 1989. In einzelnen Kapiteln präsentiere ich konkrete Bereiche. Ich widme mich erst der Entwicklung des Grundschulwesens nach dem Jahr 1989. Im zweiten Kapitel konzentriere ich mich auf die Sprachpolitik und schwerpunktmäßig auf das Grundschulwesen. Das Grundschulwesen und die Sprachpolitik stehen im engen Kontakt. Im dritten Kapitel präsentiere ich die Entwicklung und Veränderungen im Hochschulwesen. Der wichtigste Aspekt in diesem Bereich sind der Bologna-Prozess und die Verwirklichung des Europäischen Hochschulraumes. Unter diesem europäischen Einfluss ist das Studium an den Universitäten neu strukturiert. Die Lehrer werden im zweistufigen Abschlusssystem ausgebildet, also erst im Bachelor-Studium und dann im Master-Studium.

Im praktischen Teil meiner Arbeit analysiere ich das Studienfach Lehramt der deutschen Sprache an Grundschulen. Anfangs charakterisiere ich das Bachelor-Studium: Welche tschechische Universitäten bieten das Studium an; in welcher Form wird das Studium angeboten; mit welchem Fach kann man das Studium kombinieren und welche Arbeit kann der Absolvent dieses Studiums ausüben. Dann folgt eine konkrete Analyse mit Daten und Fakten. In diesem Teil vergleiche ich das Angebot an Pflichtfächern, Inhalte der Fächer, und wie die Studenten ihre didaktischen Kenntnisse und pädagogischen Kompetenzen gewinnen. Die Ergebnisse der Analyse sind in Form von Tabellen und Graphiken präsentiert.

Das Master-Studium wird in gleicher Weise behandelt.

In diesem praktischen Teil war die Einholung von Informationen problematisch. Die Internetseiten der Fakultäten und Institute waren fortlaufend aktualisiert, sehr oft waren die Informationen überhaupt nicht vorhanden. Besonders kompliziert war das Master-Studium. Das wird an vielen Universitäten erst in kommenden Jahren eröffnet und ich musste einzelne Institute um Informationen bitten. Deswegen habe ich in der Analyse nicht die Informationen aus dem Institut der deutschen Sprache und Literatur in Hradec Králové und nur einen Teil der Informationen aus dem Institut der deutschen Sprache in Olomouc angeführt.

Das Bachelor-Studium wird an Pädagogischen Fakultäten umgesetzt. Nur in Ústí nad Labem wird das Studium an der philosophischen Fakultät angeboten. Insgesamt acht Fakultäten bietet das Studium an und an allen Fakultäten kann man anschließend das Master-Studium absolvieren. Erst dann hat man die Berufsqualifizierung für das Lehramt an Grundschulen erreicht.

Das Bachelor-Studium kann in der Kombination mit allen Fächern abgeschlossen werden, die man an der Grundschule unterrichtet. Das Master-Studium bietet manche Kombinationen nicht an.

Der Studierende muss in beiden Stufen mehrere Pflichtfächer und Wahlfächer absolvieren. Im Bachelor-Studium ist das Studium mehr auf linguistische Disziplinen – praktische deutsche Sprache, Morphologie, Syntax – ausgerichtet. Ferner gewinnen die Studenten Grundkenntnisse in deutscher Literatur und der Landeskunde deutschsprachiger Länder.

Das Master-Studium ist mehr didaktisch und praktisch orientiert. Die Studenten müssen viele didaktische Fächer absolvieren. Das pädagogische Praktikum ist beim Master-Studium verbindlich.

Das Studium in beiden Stufen ist mehr praktisch als theoretisch ausgerichtet, es überwiegen Übungen und Seminare. Die Studenten gewinnen auf diese Weise mehr nützliche Informationen. Dank europäischer Zusammenarbeit haben auch alle Studenten

die Möglichkeit, mindestens ein Semester im Ausland zu studieren. Die Institute der Germanistik arbeiten vor allem mit den deutschen Universitäten zusammen.

Die Fakultäten und Institute bieten fast alle Studiengänge an, die man mit dem Testat oder mit der Prüfung beendet. Es gibt nur wenige Fächer, die eine andere Form erfordern.

Das Studium und die einzelnen Fächer sind strukturiert und werden nach dem ECTS-Modell bewertet. Am Ende des Bachelor-Studiums muss man 180 Leistungspunkte erreichen, am Ende des Master-Studiums muss man 120 Leistungspunkte haben. Die Gesamtzahl dieser Leistungspunkte wurde zwischen zwei Studienfächer und das gemeinsame Grundstudium geteilt.

Das Studium im zweistufigen System finde ich interessant. Die Fakultäten werden neue Absolventen in kommenden Jahren haben und erst danach kann beurteilt werden, wie dieses System die Lehrer ausgebildet hat.

Ich bin der Meinung, dass diese Analyse für die Pädagogische Fakultät der Südböhmischen Universität nützlich ist. Ich hoffe, dass die Institute für Germanistik in meiner Arbeit interessante und inspirierende Informationen finden.

Literatura

Publikace

- Doubrava, L.: *Rektoři veřejných vysokých škol hodnotí Bílou knihu spíše negativně*. In Učitelství, týdeník pro učitele a přátele školy. č. 7/2009.
- Greger, D.; Ježková, V. (2007): *Školní vzdělávání – zahraniční trendy a inspirace*. Praha: Nakladatelství Karolinum.
- Kalous, J.; Veselý, A. (2006): *Teorie a nástroje vzdělávací politiky*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum.
- Kalous, J.; Veselý, A. (2006): *Vybrané problémy vzdělávací politiky*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum.
- Kalous, J.; Veselý, A. (2006): *Vzdělávací politika České republiky v globálním kontextu*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum.
- Little, D.; Perclová, R. (2005): *Evropské jazykové portfolio. Příručka pro učitele a školitele*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání.
- Průcha, J. (2006): *Srovnávací pedagogika*. Praha: Portál, s. r. o.
- Průcha, J. (1999): *Vzdělávání a školství ve světě*. Praha: Portál, s. r. o.
- *Učitelství, týdeník pro učitele a přátele školy*. č. 39-40/2009 z 10. 11. 2009.

Dokumenty

- Bílá kniha terciárního vzdělávání [cit. 2010-02-17]. Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha>.
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2007 [cit. 2010-02-11]. Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/strategicke-a-koncepcni-dokumenty-cerven-2009>.
- Evropa: Jazyková rozmanitost – Politiky [cit. 2010-02-01]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/languages/cs/chapter/18>.
- Evropský ukazatel jazykových znalostí [cit. 2010-02-11]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/education/languages/language-teaching/doc46_cs.htm.
- Formulář Národních zpráv Boloňského procesu: 2007-2009 [cit. 2010-03-11]. Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/narodni-zprava-2007-2009>.

- Jazyková politika EU [cit. 2010-02-11]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/education/languages/eu-language-policy/index_cs.htm.
- Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – data a fakta. http://www.jcu.cz/data_fakta.
- Národní plán výuky cizích jazyků. [cit. 2010-02-13]. Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/narodni-plan-vyuky-cizich-jazyku>.
- Národní program rozvoje vzdělávání v České republice [cit. 2010-02-11]. Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/strategicke-a-koncepcni-dokumenty-cerven-2009>.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (2005) [cit. 2010-02-11]. Dostupný z WWW: http://www.msmt.cz/uploads/Vzdelavani/Skolska_reforma/RVP/RVP_zakladni_vzdelavani_postizeni.pdf.
- Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů, str. 4 [cit. 2010-02-01]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/languages/servlets/Doc?id=1029>.
- Společné prohlášení ministrů školství evropských států na setkání v Boloni dne 19.června 1999. [cit. 2010-03-20]. Dostupný z WWW: <http://www.bologna.msmt.cz/?id=DeklaraceBologna>.
- Standard základního vzdělávání čj. 20819/95-26 [cit. 2010-02-20]. Dostupný z WWW: http://aplikace.msmt.cz/HTM/Standard_ZV.htm.
- Statistická ročenka školství 2008/2009 – Výkonové ukazatele; Základní školství [cit. 2010-02-21]. Dostupné z WWW: <http://www.uiv.cz/clanek/713/1817>.
- Strategie rozvoje terciárního vzdělávání (2000 - 2005) Anotace dokumentu [cit. 2010-03-12]. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/annotace-k-dokumentu>.
- Zasedání Evropské rady v Barceloně 2002 [cit. 2010-02-05]. Dostupné z WWW: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/71025.pdf.
- Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989 (v oblasti regionálního školství) Č.j.: 25461/2009 – 20 [cit. 2010-02-11]. Dostupný z WWW:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/strategicke-a-koncepcni-dokumenty-cerven-2009>.

Další internetové adresy

- Boloňský proces - www.bologna.msmt.cz
- informace o Boloňském procesu v německém jazyce - <http://www.bologna-berlin2003.de/de/index.htm>
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy - www.msmt.cz
- RVP Metodický portál – www.rvp.cz

Odkazy na internetové stránky fakult a kateder vysokých škol

- Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta: <http://www.pedf.cuni.cz/>

Katedra germanistiky: <http://www.pedf.cuni.cz/index.php?cat=katedra&pid=01360>

- Masarykova univerzita

Pedagogická fakulta: <http://www.muni.cz/ped>

Katedra německého jazyka a literatury: <http://www.ped.muni.cz/wger/>

- Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta: <http://www.pf.jcu.cz/>

Katedra germanistiky: <http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/nj/>

- Univerzita Palackého Olomouc

Pedagogická fakulta: <http://www.upol.cz/fakulty/pdf/>

Katedra německého jazyka: <http://knj.upol.cz/>

- Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta: <http://www.uhk.cz/pdf/>

Katedra německého jazyka a literatury: <http://pdf.uhk.cz/knjl/index.html>

- Technická univerzita v Liberci

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická: <http://www.fp.tul.cz/>

Katedra německého jazyka: <http://knj.fp.tul.cz/novyweb/index.php/>

- Západočeská univerzita v Plzni

Pedagogická fakulta: <http://www.zcu.cz/fpe/>

Katedra německého jazyka: <http://www.knj.zcu.cz/>

- Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem

Filozofická fakulta: <http://ff.ujep.cz/>

Katedra germanistiky: <http://kgerff.ujepurkyne.com/main.asp>

- Ostravská univerzita v Ostravě

Pedagogická fakulta: <http://pdf.osu.cz/>

Katedra germanistiky: <http://ff.osu.cz/kge/>

Seznam tabulek a grafů

Tab. 1: Stručný přehled vývoje evropské spolupráce	20
Tab. 2: Tabulkový přehled škol nabízejících bakalářské studium	26
Tab. 3: B/Přehled dvouoborových kombinací	30
Tab. 4: B/Celkový přehled předmětů a kreditů	36
Tab. 5: B/Povinné předměty s nejvyšším kreditovým ohodnocením	45
Tab. 6: N/Přehled dvouoborových kombinací	49
Tab. 7: N/Celkový přehled předmětů a kreditů	52

Přehled grafů:

Graf 1: B/Celkový počet povinných předmětů	37
Graf 2: B/Tematická struktura povinných předmětů	38
Graf 3: B/Počet nabízených výběrových předmětů	40
Graf 4: B/Hodinová dotace povinných předmětů	42
Graf 5: B/Počet zkoušek a zápočtů z povinných předmětů	43
Graf 6: B/Přehled minimálně získaných kreditů celkem	44
Graf 7: N/Celkový počet povinných předmětů	53
Graf 8: N/Tematická struktura povinných předmětů	54
Graf 9: N/Počet kreditů získaných za pedagogickou praxi	55
Graf 10: N/Počet nabízených výběrových předmětů	57
Graf 11: N/Hodinová dotace povinných předmětů	59
Graf 12: N/Počet zkoušek a zápočtů z povinných předmětů	59
Graf 13: N/Přehled minimálně získaných kreditů celkem	60